

(0/45)

PERIODICH QUINZENAL, ARTISTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any XI

Barcelona, 31 de Juliol de 1890

Núm. 241

PREUS DE SUSCRIPCIO			ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	Fundador: Carlos Sanpons y Carbó	PREUS DE SUSCRIPCIO, PAGANT EN OR		
Espanya.	15 pessetas	8 pessetas	4'50 pessetas	DIRECTOR FRANCESCH MATHEU Administració: Gran Vía, 220.—Teléfono 130			Cuba y Puerto-Rico.	5 pesos forts	3 pesos forts
1 aissos de l'Unió Postal.	20	11					Filipinas, Mègich y Riu de la Plata.	6	3'50
Números solts, 7 pesseta. — Anuncis, á preus convencionals Se publica'ls dias 15 y últim de cada mes						Los únichs encarregats de rebre'ls anuncis extrangers son los Srs. Saavedra germans, Taitbout, 55, París			

SUMARI

TEXT.—*Crònica general*, per Jacinto Laporta.—*Nostrs grabats*.—*Las Cortis*, per Francisco Maspons y Labrés.—*Lo cop de mà de Manresa* (acabament), per Joan Pons y Mas-aveu.—*Quadret* (poesia), per Francisco Bartrina.—*Per a l'història de l'industria llanera catalana*, per J. Soler y Palet.—*La nova Era*, novela, per Antoni Careta y Vidal.—*Santa Eularia de Provensana*, per L.—*Don Mateu Brujas y sa fàbrica*, per L. Garcia del Real.—*Entrega de las palmas académicas á la Estudiantina Catalana de Perpinyá*, per Juli Delpont.—*Cinch días á través de las Alberes, lo Rosselló y la Cerdanya*, per Jaume Almera y Artur Bofill.—*Traducció de Goethe* (poesia); per Joan Maragall.—*Revista de teatres*, per X.—*Llibres rebuts*.

GRABATS.—*Sant Jaume de Galicia*—*Las palmeras d'Oriola*, composició de R. Puttner.—*Portbon: Vista general, La Iglesia, Banyuls de la Marenda: La platja y'l Laboratori Zoologich*, dibuixos per J. Subietas-Lleopart.—*La tornada dels peregrins*, quadro de I. Pastoris.—*Sabadell: La fàbrica de don Mateu Brujas*, dibuix per M. Suñé.—*Sant Pere de Tarrassa: Vista general de las iglesias*.—*Santa Eularia de Provensana*, dibuix per J. Roca.—*Colegi Teresiá, á Sant Gervasi de Cassolas*.

CRÓNICA GENERAL

Mentres s'anava refredant l'afany d'adquirir notícies referents á l'epidemia colèrica, perque, gracies á Deu, sembla que, lluny d'extremar lo seu rigor, ha anat minvant d'una manera notable; y mentres se comensa també á desvanèixer aquella febre política que naturalment se va sentir poch ó molt per tota Espanya ab lo subtat cambi de Govern, lo poble de Madrid se va sorollar més de lo regular ab l'estada en aquella capital del glorificat, y bescantat á l'hora, inventor del submarí que porta son nom. Lo senyor Peral va rebre allí una continuada ovació, que per merescuda que fos resultaria poch escayenta tractantse d'un personatge serió; axò no es censurar que'l públich festeje al home de ciencia, y recompensé sos serveys de la manera que sápigam y puga, ab convits, cavalcades, lluminaries, etc.; no més volem expressar qu'es fora de lloch tanta bullanga y tantes mostres de satisfacció popular mentres no haja dit ni una paraula encara sobre l'èxit de les probes del submarí *Peral* la Comissió tècnica encarregada de formular lo corresponent dictámen; perque si, com podria molt ben passar, nos fes saber la ilustrada Comissió que no

SANT JAUME DE GALICIA
 IMATGE QUE'S VENERA EN L'ALTAR MAJOR DE SA BASÍLICA.

es hora d'entussiasmarnos, lo poble de Madrid hauria fet una pobre sortida y á tots los espanyols indistintament nos farían pagar la festa les nacions sèries, calificantnos de beneys de solemnitat.

Es segur que'l mateix senyor Peral no está gens satisfet de l'ovació continuada ab que l'han distingit los amichs massa zelosos; perque com que es prou cert que de lo sublim á lo ridícol hi há un sol pas, la gloria del ilustrat marino s'ha posat mitx en perill de caure en una degeneració que, ab justicia, no mereix lo bon intent y la serietat d'un home de ciencia com l'inventor de la navegació submarina.

* *

Y encara Deu sab ahont hauria anat á parar aquell esclat d'entussiasme, més ò menys justificat, que en la coronada vila despertá la presencia del senyor Peral, si un succés tristíssim no hagués vingut á conmourre dolorosament l'atenció pública, substituhint als crits de joya'ls gemechs planívols dels esperits sensibles. La darrera escena del terrible drama comensat temps há en lo carrer de Fuencarral s'ha representat en la pressó *modelo* de Madrid, malgrat totes les influencies grosses y xiques que havían intentat evitar l'imposició d'una pena que ja haurían d'haver esborrat de sos còdichs tots los pobles civilisats. La desgraciada Higinia Balaguer, condempnada á mort per sa participació en lo crim del carrer de Fuencarral, va pujar los grahons del patíbul y expiá terriblement sa culpa, sens que hi valguessen les exclamacions de tanta gent com volía salvarla d'aquella afrentosa fi; lo Govern no volgué aconsellar á la soberana d'Espanya l'exercici de la règia prerogativa, y la infelís criminal, ab una empenta del butxí, aná á donar compte de sa vida á la justicia divina, única que sab tota la veritat del cas y que ha de fallar dretament, sens perill d'errarse.

* *

Tornem á estar apenats per l'agitació obrera, que á l'hora en qu'escribim no se sab ahont la donará. Les desavinenses entre'ls patrons y'ls treballadors en algunes importants fabriques de Manresa no s'han pogut arreglar bonament com calía, y la conseqüència d'axò ha portat lo malestar á tot arreu de Catalunya. Se diu ara que tots los obrers de les fabriques tractan de declarar-se en vaga, fent ab tal resolució un acte de companyerisme, que ben mirat no ha de conduhir á cap solució pràctica, ni ha de mellorar la sort dels obrers manresans; la inmensa majoria dels que s'han entretingut en considerar les circumstancies d'aquesta projectada suspensió de treball, no la troban justificada y veuen que no pot dur més que perjudicis á la mateixa classe obrera, que prou ha hagut de sufrir ab la vaga general de tres mesos enrera.

Lo mellor fora que mentres se va cercant lo remey pera curar los mals de la classe treballadora de Manresa no's trastornés la bona armonía que sembla regnar per ara entre'ls obrers y sos patrons en lo restant de Catalunya, evitantse axí perjudicis incalculables. Tant de bó que sía aquest lo criteri dominant, y no'ns vingan dies de dol, com temen los pessimistes.

* *

Los sucesos de Melilla van produhir no poca indignació; los madrilenys, que semblan disposats á entussiasmarse deu cops cada día, ja proposavan enérgiques mides pera posar á ratlla als insolents marrochs y alguns somniavan en una segona edició de la campanya que tanta gloria doná trenta anys enrera á les armes espanyoles. Per lo que avuy nos comunican los diaris noticiers, lo fet de Melilla no té l'importancia que li volían donar en los primers moments, y será molt del cas que no'ns emboli-

quem en perillosos aventures al devant d'una calaverada de quatre caps calents, als que ben mirat, no será gens difícil férlos hi adoptar una actitud més sossegada ab les *rahons* que'l gobernador d'aquella plassa'ls podrá endressar. Y valdrá més que s'acabe axí l'història d'aquest fet, que sies la mentable perque ha costat la vida á alguns infelissos, no es tampoch d'aquells que fassan pensar en exigir certes reparacions que sempre surten caras á l'una banda y á l'altra.

* *

A la llista de certámens anunciats fins ara, s'hi han d'afegir avuy los de la «Associació Literaria de Girona», del Ajuntament de la vila de Gracia y del Ateneo de Sant Gervasi de Cassolas, pera'ls quals s'han imprès los corresponents cartells de convocatòria.

També'l «Centre Agrícola del Panadés» ha publicat les bases d'un concurs pera recompensar la virtut, lo mèrit y la devoció al treball, y'l «Centre Catalanista» d'Olot anuncia la pròxima celebració d'un concurs fotogràfic, en que s'admeterán solament fotografies de paisatjes, costums, monuments, etc., de la nostra regió.

* *

Lo docte catedràtic d'aquesta Universitat senyor Estanyol ha publicat esmeradament imprès en Vich lo notable discurs que llegí desde la presidencia del Jurat del darrer certámen catalanista celebrat per la «Joventut Catòlica» de Barcelona.

Un altre llibre catalá publicat darrerament es lo que dú per títol *Calendari-guia de Banyolas y sa comarca*; á més de contenir algunes belles poesies y articles interessants pera'l qui vulga conèixer aquella encontrada, hi há alguns treballs que citarem especialment, com *La comarca de Banyolas*, del senyor Alsius, y *Fauna de Banyolas*, del senyor Gou. Es un llibre'l de que parlem, que hauria de tenir parió en cada comarca de Catalunya.

* *

Lo centenari de la Federació pactada per les antigues regions de Fransa'l día 14 de juliol del 1790, quan feya just un any de la presa de la Bastilla, s'ha celebrat per lo poble de París ab l'esplendor que reclamava l'importancia, ja avuy purament històrica, que té aquell succés entre'ls de la revolució. Al Louvre s'hi dexá sentir per primera vegada l'himne *La Federale*, del mestre Massenet; la música d'aquesta composició es digna germana, segons parer de les persones intel·ligents, de les demés filles de l'inspiració del eminent autor; l'execució de l'obra's confía á una massa formada per uns dos mil individus pertanyents á varies societats corals de Fransa, baix la direcció de M. Colonne, y produhí un efecte brillant. Aquestes Societats se componen en sa major part d'humils treballadors y han estat ara organisades, constituhint una veritable federació musical, per iniciativa de M. Lami, qui tingué ocasió d'apreciar l'importancia d'aquexes associacions populars, quan estudiá dintre del grupo de l'*Economía social* de la passada Exposició'ls treballs presentats per les matexes: l'idea d'aquesta unió fou per totes acceptada, y avuy compta la *federació* ab 150 Societats agermanades per la comunitat de ses aspiracions.

La primera audició de la cantata á que acabem de referirnos se feu en presencia de M. Carnot, dels membres del Consell federal y de les persones que tenfan invitació pera assistir á la festa del Louvre. Acabada aquesta, s'organisé una professó cívica en la que s'hi veyá als executants ab sa bandera de la federació, que s'estrenava aleshores, y ademés cada Associació especial ab son estandart engalanat ab los premis guanyats per son orfeó, y á

les Societats de tir y de gimnástica, portant les matexes banderes del any de la primera festa de la federació francesa, l'1790; aquesta comitiva, qu'ofería un bell cop de vista, s' dirigí á la Galeria de màquines, ahont s'entoná per segona vegada l'himne de Massenet, teninhi entrada'l públich, que hi acudí afanyós de gosar d'aquesta audició.

La revista militar ajudá no poch á la brillantor de la festa, y en ella fou objecte'l cap del Estat de les més vives aclamacions per part del poble; quan son carruatje anava á trencar per l'avinguda de Marigny, un home anomenat Marsal Jacobs dispará un tret de revòlver contra'l President; del exámen dels metjes alienistes y de les declaracions de varies persones, comprobades per alguns fets del autor del atentat, se n'ha tret en clar que's tracta d'un infelís monomaniach, que fou en conseqüència tancat en lo manicomi de Santa Agna.

* *

L'ardent regionalista en Salvador Barris, que s'havía distingit com á colaborador en varies publicacions catalanistes, ha mort en son lloch nadiu, Vilafranca del Panadés, quan tot just en la flor dels seus anys calía esperar d'ell serveys los més valiosos en honra y profit de la nostra estimada Catalunya. Que Deu lo tinga en la gloria.

J. LAPORTA.

NOSTRES GRABATS

Sant Jaume de Galicia.

Aquesta es la veritable imatge que's venera en l'altar major de la seva basílica. Com á grabat d'actualitat y per lo que significa en la Historia, lo publiquem en aquest número.

Las palmeras d'Oriola.

Oriuela, com diuen ara en castellá. Es una vista de la recolecció dels dàtils en un palmerar d'aquella terra, hont n'hi há verdaders boscos, qual aspecte és de lo més agradable que's puga donar á la vista del viatjer.

Portbou Banyuls de la Marenda.

Aquets grabats acompanyan lo treball dels senyors Almera y Bofill que comensem á publicar en aquest mateix número.

La tornada dels peregrins.

Lo gran quadro de Pastoris representa una escena de l'Edat mitjana: l'interior d'un castell ò plassa en l'acte d'arribar uns peregrins que, guiats per un frare, tornan de Terra Santa.

L'actitut del frare dalt del ruch, l'agrupació dels peregrins y de las damas que surten á darlos hi la benvinguda, las líneas arquitectòniques dels edificis que tancan l'escena, tot forma un conjunt sever y grandios qu'es potser la principal qualitat d'aquesta obra.

La fàbrica de don Mateu Brujas.

Véjas l'article del senyor Real, que trobarán nostres lectors en una de las próximas planas.

Sant Pere de Tarrassa.

Es la vista general d'aquellas antigas é històricas iglesias, tan copiadas en llibres é ilustracions, y qu'han servit á distingits artistes per motiu de bellas composicions.

Santa Eularia de Provensana.

L'explicació en l'articlet qu'insertem en aquest mateix quadern.

Colegi Teresiá.

Acaba de construhirse á Sant Gervasi aquest original edifici, que tant fá parlar á la gent per la novetat de sas

líneas. Son autor, l'arquitecte senyor Gaudí, es un dels que més s'ha distingit en las modernas construccions del nostre país, debétseli molta part de las més originals edificacions.

LAS CORTS

Amich Matheu:

Si no li desplaue que li pugui donar tres o quatre ratlles més sobre lo poble de las *Corts*, del pla de Barcelona, vullilias acceptar; si nó, no las publiqui.

Lo nom de las *Corts* vé de la paraula llatina *Curtes*, tan usada en nostres documents dels sigles x y xi. Bastará una cita pera no abusar: per exemple, en lo privilegi de Lotari, del any 988, á favor del monestir de Sant Cugat del Vallès, al fixar sos termenals y territoris diu: «de occidente vero affrontat in ipsa serra quam dicunt Libra in Aqua-longa et in Rio rubeo et in Sardinola et in Araona et in corum terminis, domos, *curtes*, hortos, prata, vinea, terras cultas et incultas.....», etc.

En catalá encara existeix la paraula *cortals*.

Un *cortal* es en la provincia de Lleyda una casa de pagès, apartada de poblat, en la qual se guardan las eynas, los grans, las pallas, las herbas, de la cullita. Es un consemblant á las *bordas* dels Pirineus; mes aquexas á voltas son habitadas á l'estiú; aquellas nó.

En Castellá es lo *cortijo*, tros de terra, conreu, ab sa casa de pagès pera las eynas y demés serveys, una casa de *labor*, com ne diuen.

Alarcón, en sa novela *La Pródiga*, nos dona una idea de un *cortijo*: patrimoni ab gran casa de pagès (ell hi posa un gran palau antich), voltada de vivendas y dependencias; plè d'arbres, de parras y viandas, y ab abundancia de bous, coloms, tocinos, ànechs, gallinas y tot quan serveix pera donar riquesa.—*Cortijada* es lo conjunt de ditas vivendas pera us del *cortijo*.

Las *Corts* no eran més que los *cortals* o *cortijos* dels pagesos o propietaris que vivían á Barcelona y tenían allí sos patrimonis de productiva terra, la millor del plá.

¿Per què se'n digueren de Sarriá? Ja ho vaig dir en mon article. Perque dada la religiositat de la Edat mitja, ab lo poch nombre de parroquias que hi havia, tot lo territori enclavat y que depenia en lo religiós d'una d'ellas, afegía á son nom propi lo de la parroquia; y las *Corts*, sense iglesia seua al principi, dada sa peculiar naturalesa, dependí de la de Sarriá.

¿Vol, no obstant, lo poble de las *Corts* una executoria de sa antiga llibertat? Donchs busqui la escriptura de divisió feta per lo comte Ramon Berenguer II ab son germá Berenguer Ramon II, lo *Fratricida*, dels bens y dominis de son pare Ramon Berenguer I, lo día 16 de las kalendas de juny del any XIX de Felip (27 de maig de 1079), y trobará que en ella hi entran las *Franquesas del Llobregat*, de que n'era una de las principals, si no la principal part.

Si en aquella època era ja lliure, proba lo molt que ja allavoras valia. Mal s'avindría aquexa llibertat ab sa dependencia á un altre poble.

Li agraeix sa benevolensa son afectíssim amich

FRANCISCO MASPONS Y LABRÓS.

Juliol, 1890.

LO COP DE MÁ DE MANRESA

Ó SÍ LA MORT DE'N «GARIBALDI»

(Acabament.)

»De retorn al quartel, los de'n Cristiá, esvarats per aquell text de tiros, l'empregueren contra's

del café ab tota rencunia.... En tant, los carlistas, encoratjats per sa escamesa, s'adevantavan dret á la plassa, tot apoderantse de la població.... Fora del quartel y de ca la Vila, tot ho dominavan.... ¡Fins lo retén de civils y'l cos de patuleyas, aquartelat al peu de la Catedral, que'l manava un carnicer de Navarcles que li deyan Angel, s'havian fermat darrera las portas!....

»Enardits los d'un y altre bando, tot era descarregar sens treva.... Tiravan los de can Gual contra nosaltres; los amagats pe'ls carrerons, contra's del quartel; nosaltres y'ls del quartel los retornavam las pilotas, apenas resplandían los fogonassos, y entre'ls esclats de las fuselladas, lo trencament de vidres, l'avalot de la xurma y'ls regolfs del vent, al atravesar lo extens badiu de la plassa, se axecava un xibarrí que tot s'ho enduya.... Per adobarho, part del escamot que foguejava als del quartel desde las casas de la carretera de Vich, l'havía donada en tocar á mata-degolla sens treva, esvariant á tothom ab sos espinguets.... ¡Ah! no.... ¡Lo que's los poruchs cregueu que no las tenían pas totas!....

»Per un paysá varem sapiguer que s'havian ficat al teatre en cercament de *xexa*. ¡Figureus quina cara hi posarian los fabricants é hicendats sorpresos al mitj de la funció ab un estirabot d'aquella latxa!.... ¡Y que debía ser un encaro com lo de «¡diners ó la vida!» al pla d'una carretera!.... ¡Bona funció varen tenir, á fe de neu!....

»Eran ja quarts d'onze quan l'Andreuhet, atiat per lo increment de la lluyta y veyentse estroncada la nafra, tractá d'avistarse ab en Mola, freturós per oferirli'l mando. La brega tirava al bó. Sa y enllá xiulavan las balas tal com si esquexessen satí ó serressen fusta ab contínuas.... Petavan arreu los trets, lo mateix que la calamarsa per las teulas... Enduta pe'l vent, la remor dels alarits retirava al de la mar en nits de trángul.... La plassa's veyá sola, núa, deserta, rasa; tota embolcallada per las ombas.... Sols de tant en quant, y per las ulladas de la lluna, se distingía en mitj del plá un bulto gris y arrodonit, tot acotxadet, com llensat al etzar, y que'ns feya pampallugas al mirarlo.... ¡Era'n *Garibaldi*, qu'espeternegava encara!.... ¡Y quín dol ne sentia!.... Pobre amich meu; extès allí, al serè, agonetjant, glasantse, sens un socors; ¡víctima de sa fidelitat á la companyía, com lo més ardit y ferm dels veterans!....

»En Fèlix acompanyá al Andreuhet fins á ca'n Mola, que s'allotjava á darrera'l café de'n Gual.... Tot passant la escala, l'Andreuhet conminá als de ca'n Gual á que's rendissen.... Mes com los endressás algunas parauladotas, ressentintse á ben segur de la nafra, los encauhats al café esclataren amenassantlo: «¡Mata-cristians!.... ¡Enemichs de la religió!.... ¡Poseus á tret!....»—amanint la cridoria ab repetits tochs de corneta y viscas á Carlos VII....

»Lo mateix Mola exí á obrirlos.... Vestía de paysá y no feya cara d'encaparrarshi....

»—¡Home, coronel,—li digué l'Andreuhet al vèurel,—m'extranya ensopegarlo axis, mitj despullat encara, tenint los facciosos dintrel!....

»—¡Hont hi há'ls de'n Targarona—respongué'n Mola—los carlistas no hi entran!....

»Y lo fet era que ja casi s'hi ajocavan.... Devallaren incontinent y.... ¡ala! dret á ca'la Vila, á correuyta.... Obehint sas ordes, l'Andreuhet y'n Fages s'escaparen vers lo quartel, trencant pe'l carreró del costat y fent un xich de marrada, á fi de burlar als del café, que no dexavan passá una mosca si s'esqueya á tiro.... ¡Prou los ho avisaren al llucarlos!....

»Totseguit s'hi va conèxer que's reforsava la direcció.... S'informá'n Mola de quants eram y de las armas que tenían; nos distribuí pe'ls llochs de més perill, destacant alguns números pera imposar-

se dels moviments dels facciosos, y enardintnos ab son coratje, se disposá pera defensarnos.... Donant-nosen exemple, ell y l'Andreuhet, ja de retorn, se arriscaren fins á la devallada dels Juheus, pera regonèxer lo punt, rebentlos los carlistas ab una descárrega tan ferma, que tingueren de recular ab fuga. Dexant á ca'la Vila, se dirigí al quartel, ahont lo Andreuhet havia dexat á n'en Fages com á comandant de la forsa... A mí'm tocá acompanyarlo.

»—¿Lo comandant?...—preguntá'n Mola al passar la portella. En Fages s'hi presentá.—¿Quanta gent sou?...» Y al sentir que'ls de las músicas no's movían de sas quadras, esporucats com á ratolinets, esclatá plè d'ira:

»—¡Que baxin!.... ¡Que me'ls portin!.... ¿Ahont foram?....

»En Fages hi correu. ¡Quina escena!.... Tots s'haurían desafiá á qui tocava mellor una polka; però lo qu'es á maneja'l fusell y á encararse ab los facciosos.... tanca noy, que m'encostipo....

»Com que si en Fages no treu lo sant cristo gros, en Mola encara'ls esperaría.... A empentas y á terns los feu baxar al pati.... ¡Hi obriren uns ulls quan sentiren las balas dels de la carretera!.... En Mola'ls feu armar, posantlos á las ordes de'n Fages.... Totseguit inspeccioná'l quartel, antich convent de monjos, llarch y espayós edifici, que per resseguirlo no més un s'hi perdía.... Las quadras y cambras, buydas alashoras, ressonavan com las naus d'una iglesia.... ¡S'hi sentía un fret al atravesar pe'ls corredors!.... Un fret humit y penetrant com lo que dona una burxada.... Guiats per las trenyinas de llum que joguinejavan per las parets, nos endinzarem fins á lo més pregon de las covas.... Al retornar al pati pujarem al terraplè.—¡Alerta!....—nos cridá'l centinella desde la garita del hort.... Y al abocarse per la tanca'n Mola y lo tinent, ja'ls xiularen las balas per la clepsa.... No; lo qu'es en aquella hora, queya un ruxat de plom, fill, que'l que's descuydava ja la tenía....

»En Mola, après de donar algunas ordes á n'en Fages, exí al portal, escorrentse dret á la plassa....

»Mentres apretavam la defensa, alarmats pe'l rebombori dels de la carretera de Vich, uns cinquanta y tants presos que tenían, dipositats per diferents columnas, tot era riure, gallejar y fer babarotas.... Tant remugavan, que'l tinent, cuyt de sentirlos, decidí encararshi.... Mes aviat, se van entendre.... Com era home de geni....

»—¡Lo primer de vosaltres que piuli, se'n va del pati al calabosso!.... ¡Y si n'hi há algun que tussi fort, que procuri que no'l senti, que no'm caldrá pas tancar-lo!....

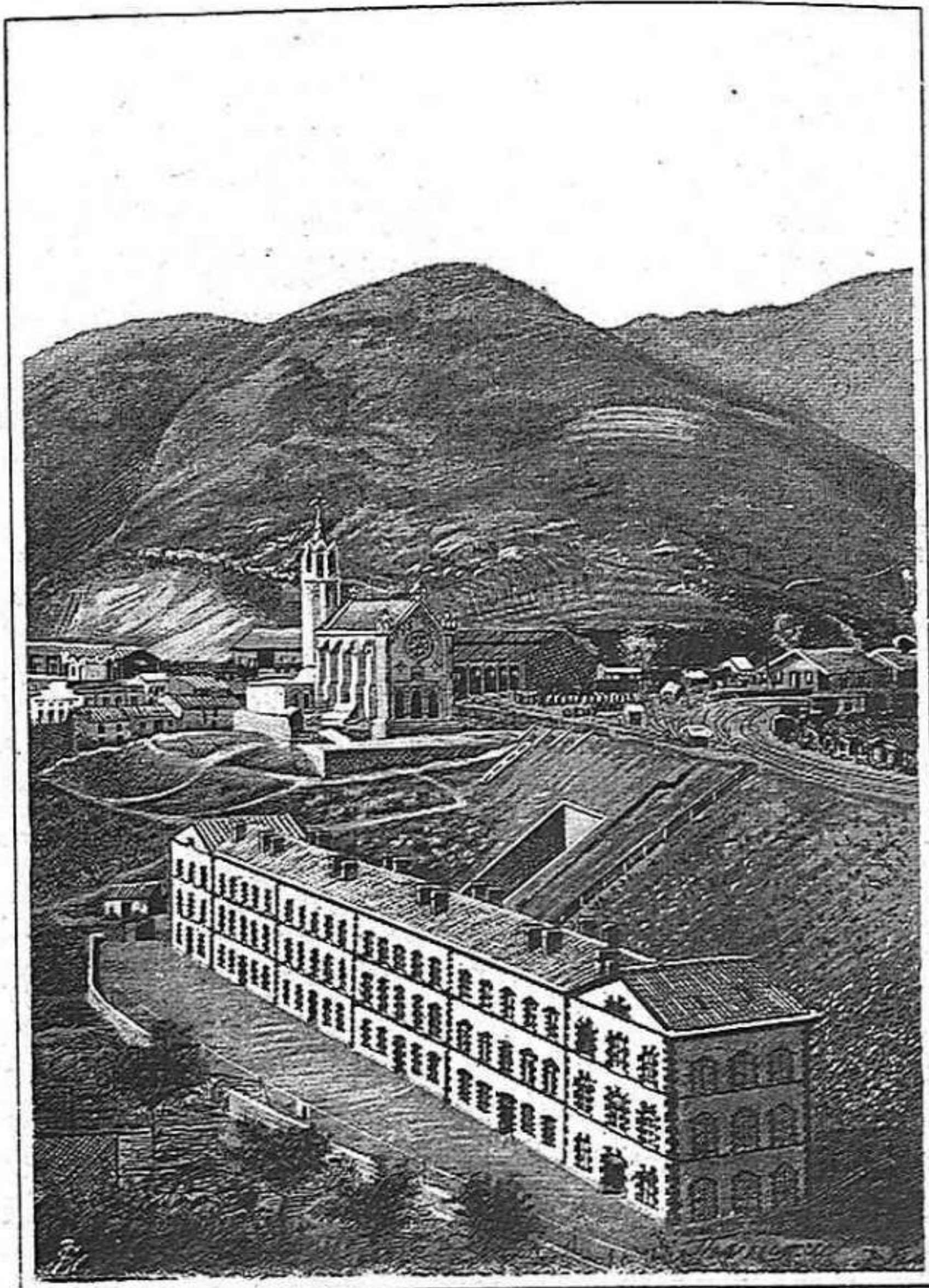
»¡Digué, y s'allunyá en sech.... Mireu, ningú havia trencat lo vidre!.... ¡Més reposats y més motxos!.... Allí vaig retreure á n'en *Garibaldi*.... ¡Los tenía una quimera!.... ¡N'hi havían fet tantas de crespas al animaló, tot divertintse, ls presos!.... ¡Ben segur que si s'hi escau, per poch que me l'hi atihin, s'hi abrahona!.... ¡Mes lo pobre, ja ert y encarcerat, encara jeya en mitj de la plassa!....

»La cridadissa dels de fora m'estalviá d'entristirme.... Llustrejava feya estona.... Los tochs de las cornetas, los espatechs de las descárregas y'ls alarits de la xusma retrunyían més fermes que may.... arreu s'esbargía l'atabalador brugit....—¿Que té de durar molt?—nos preguntavam ab ansia. En Serra ja perdía'ls estreps.... ¡N'enjegava dels recaragolats!.... ¡A manar ell, quí sab ja ahont foran los facciosos!.... ¡Y no es pas que la defensa no's sostingués ab energia!.... Lluny de decaure, s'avivava més y més, mantenintnos coratjosos sempre, á tothora, á pesar del número, del rigor de la nit, del capolament del tráfeh y de no reparar la pèrdua de nostras forsas, après de tantas horas de lluyta, ni ab un rejolí d'ayguardent, ni ab un mal rossegó de pá, en que fos de aquell pá sech, negre y abonyegat que més de quatre voltas rebutjavam!....

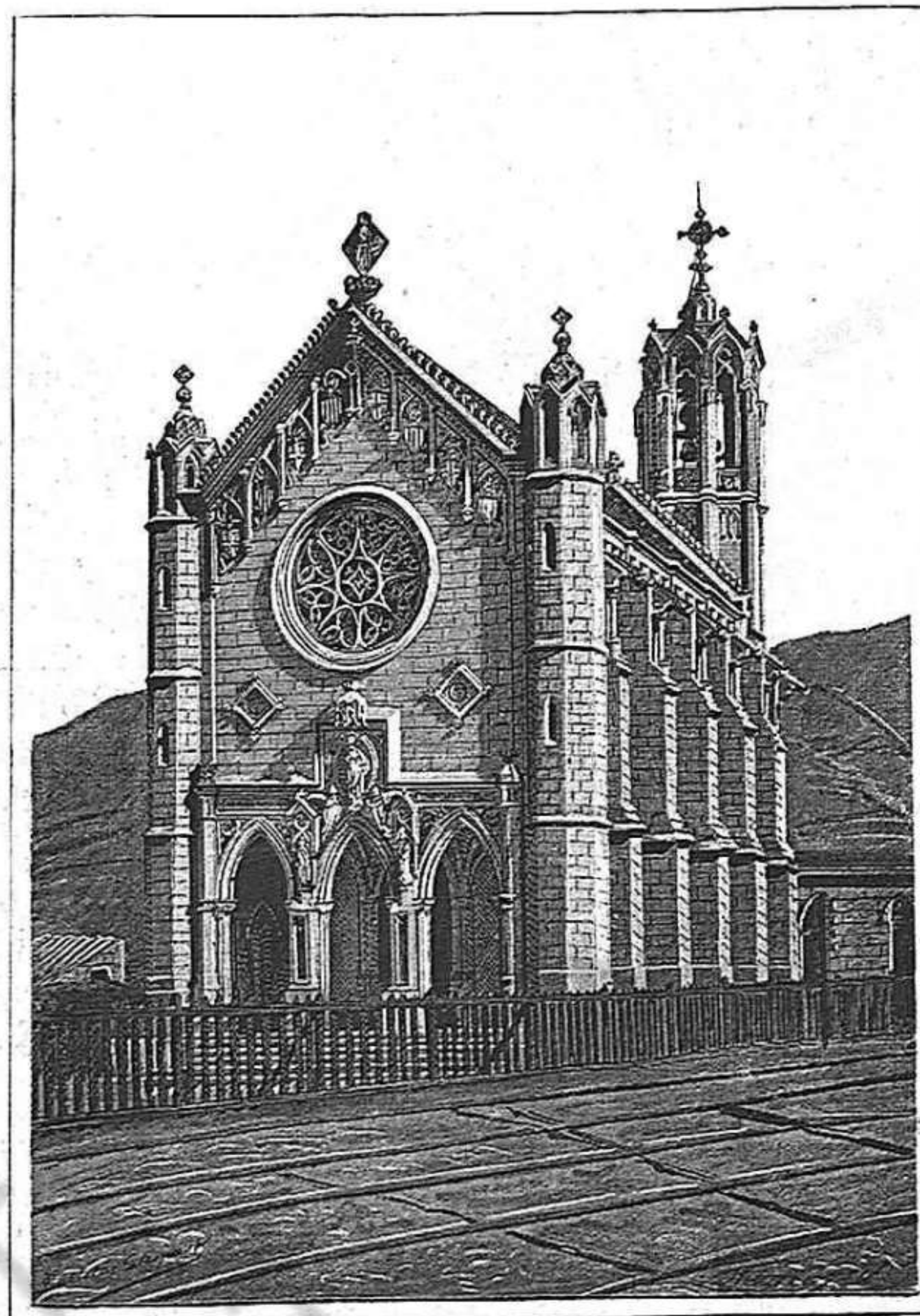
»En quant als del quartel, tots restavan en sos

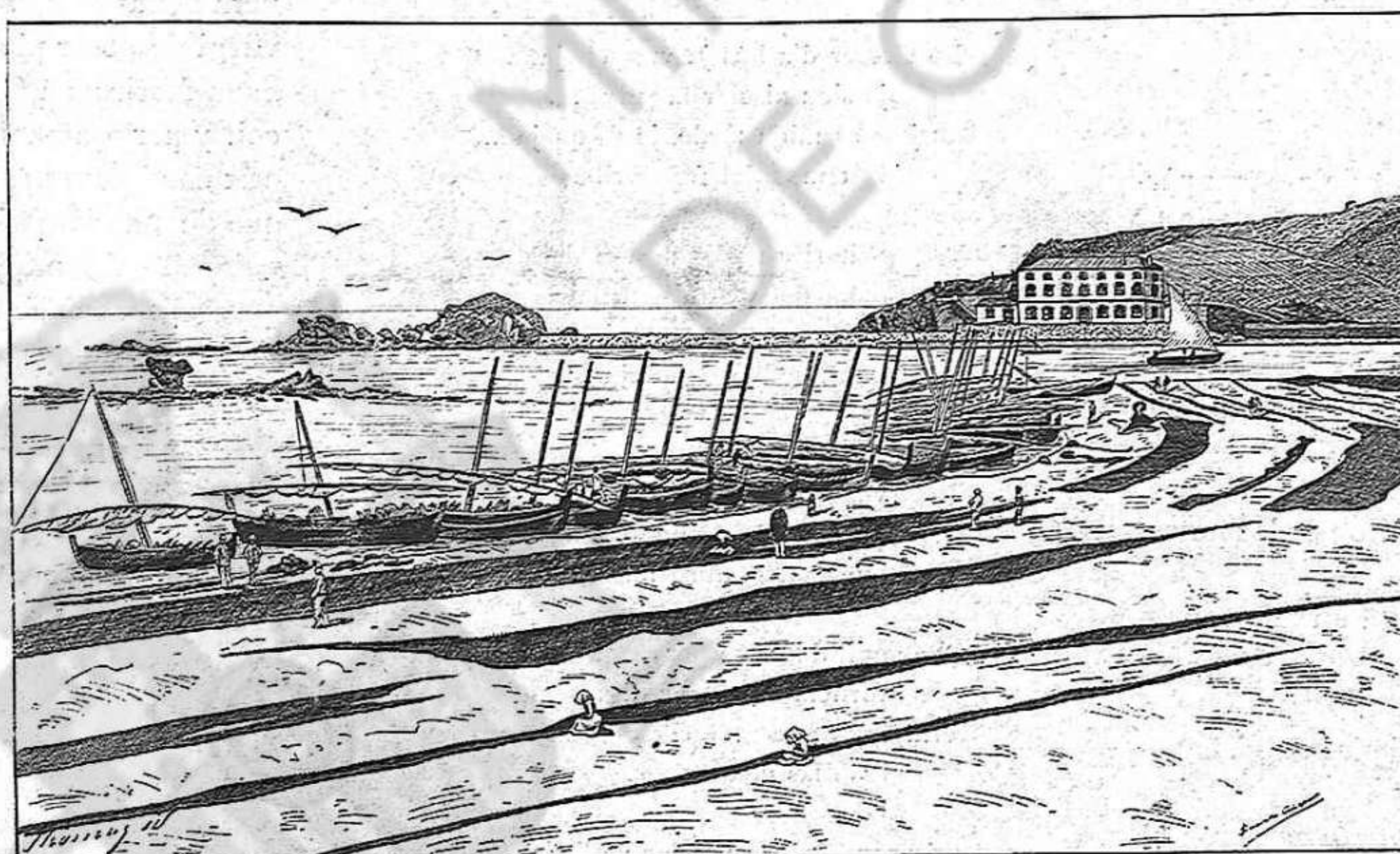
LAS PALMERAS, D'ORIOLA. COMPOSICIÓN DE R. PUTTNER.

PORTBOU: VISTA GENERAL.

IGLESIA DE PORTBOU.

BANYULS DE LA MARENDA: LA PLATJA Y'L LABORATORI ZOOLOGICH.

Dibuxos per J. Subietas Lleopart.

llochs, foguejant sens treva al carlí que s'atreuía á posarse á tiro..... De quart en quart pujavan las rondas per galerías y terraplens, vigilant los punts amenessats y espiant los moviments dels facciosos, á fi de tenirlos á ratlla. A cada retorn de ronda tot era allargar la orella.

»—¿Res de nou?....

»—Res de nou.

»¡Y'ns tornavam á preguntar si duraría allò fins al mateix judici!.... ¡En Fages y'l sargento Pons que intentaren una sortida, hagueren de recular á tota pressa!.... ¡No n'estavan poch d'esperavillats los carlins!.... ¡Rebatúa!.... Ab tot, pogueren regoneixe'ls voltants, confirmant ab més fonament que no hi havia cap motiu d'alarma. —També'ls de ca'la Vila's defensavan com uns héroes..... S'arriscavan pe'ls carrerons, foguejant al descobert y fins emprenent alguna embranzida, per més que no podían allargarshi, á menos d'engrexarlos.

»¡Com eran tants y ben arracerats, quí diatxus se hi aventurava!...

«Allá, á quarts de set del matí, ns sorprendieren uns espinguets de corneta.

»—¡Ja cal que posem la pell en remull!....—exclatá el cabo, suposant que fora algun escamot dels carlins, arribat á marxas dobles pera reforsar als de dintre.....

»Tots clavaren l'orella cap aquell indret.

»¿Sentíu?....—vaig fer á n'en Serra, observant que els tochs s'allunyavan..... S'hi decantá, s'posá cara'l vent, atengué una estona, y tot fent un punt de rigodons, estrafé á las cornetas.....

—Sí, noy—afegí—repara..... va mimvant, mimvant, lo mateix que'ls «alertas» dels centinellas.

»Tot just ho acabava de dir, que ja'ns ho avinentavan los de ca'la Vila.

»—¡Surten!.... ¡S'entonan!....

»—¡Bon vent!—contestá'l cabo.

»Al atravessar lo portal, una escopetada nos feu arronsar la esquena.

»—¡Y ara!....—exclafirem, tot esverats.

»La noticia de qu'en Mola avansava dret á ca'n Gual nós aclarí'l misteri!.... Era cert que havían guillat; mes los de ca'n Gual, atarentats en foguejarnos, no sentiren los tochs y caygueren á la ratlera.

»—¡Peix al cove, noys!....—que deya'l cabo, tot escoltant com los embestían.

»¡Sinó qu'eran durs de pelar!.... ¡Quín defensar-se!... No; lo qu'es de bona teya ja vos juro!.... ¡Llástima que no fossen dels nostres, á fè de Deu!....

»Havian fortificat lo cafè, arrambant banchs y taulas prop dels balcons y finestras, y atrinxerats darrera aquellas barricadas, s'hi defensavan com á braus.

»—¡Rendiuvos!....—los deyan..... — ¡Però qu'es

cas!... tant com més los ho repetíam més s'enfurmaven.....—¡Son lluny!... ¡Vos han fugit!...—Y'ns enjegavan ab uns renechs tan crusos, que si no que ja no'ns veníam de nou, nos hagueran enrajolat las galtas.... Impacient en Mola, nos feu formar en columna, dexant á retaguardia á la patuleya y civils, als quins havia fet comparèixer á plassa; y adelantantse ab una companyia dels voluntaris fins al davant del cafè, exclatá ab veu ferma:

«—¡O us rendiu ó mano á sach!...»

«Refiats de que en Tristany, comanant las forsas de la provincia de Lleyda, aniria á socórrels, lo que era molt dubtós, per més qu'ells nos ho asseguravan, y de que nosaltres, los voluntaris, no veuriam tropa en tres días, ab lo qual hi conveníam tots, recabals la entrega á la matexa ánima; mes era tan seria l'actitut d'en Mola, que sia perque'ls escassejessen las municions, sia perque'ls moguéis lo dubte, ¿què dirá un?... á la poca estona's donavan.

«Passá en Mola al cafè tot blincant pe'l moblatje, estivat sá y enllá del portal, y aprés de ferse cárrech dels rendits, los enviá al quartel, aplegantlos ab los demés presos.... ¡Vintiset conto qu'erant!... ¡Y que n'hi havian dels grossos!... Vaja.... ¡caps de colla, al menos!...»

«Per si fos cert lo d'en Tristany, maná en Mola que fessim algunas barricadas ab sachs de farina, á fi d'escáurens previnguts.... Tot treballanthi sapiguem las pèrduas de la brega.... Nos havian mort l'assistent del ajudant, un tal Ferrer, un dels músichs y tres ó quatre individuos, dexantne altres tants de ferits.... També nosaltres n'amorrarem alguns. Encara que se'ls ne dugueren, sols pe'ls rastres de sanch ja's judicava foren colla!...»

*
* *

«Per certs escrípols he descomtat de nostras pèrduas á n'el pobre *Garibaldi*.... ¡Gos al cap y á la fi!... Per més que, en quant á bestia, no's retirava en res als altres gossos.... ¡Més tart, al aplegarlo de la plassa, fins m'espurnavan los ulls!... ¡Ja l'havian tocat de ple á ple, ja!... ¡Tenia las ancas lo mateix qu'una torradora!... ¡Com era *descarga cerrada*, figureuvs!...»

«Condolgut de sa sort, vaig lligarlo per las potas, arrossegantlo fins al quartel....»

«—¿Què'n vols fer?—me preguntá en Serra.

«—¡Home, quant menos, enterrarlo!...»

«—¡Calla!... ¡Y tens rahó!...»

«—¡Té rahó!... ¡Té rahó!...—afegiren alguns entussiasmantsi.

«S'esbombá la nova, y en un *amén* acudiren al pati bona part de las companyias.

«—¿No lo mataron en accion?...—preguntá un qu'era andalús.—¡Pues, honores de general muerto en campaña, claró!...»

«—Tots nos llambregarem sorpresos.

«—Sí, hombres, sí, honores de general....»

«Y lo que pot una sortida á temps, ¡tots hi vinguerem!... A mí fins me recava que no se m'hagués ocorregut.... Com que l'únich que no va aplaudirlo vaig ésser jo, y es perque'ls aplausos, al ressonar á dins meu, se'm convertían en mofa.

«Aviat ho engiponarem. Encara no tenia fet lo clot, que anava enfondint ab un magallonet, apilant la terra ab tot cuydado arrant mateix de la fossa, que ja'm comparexeren ab los ormetjos.... ¡Vos dich qu'era una platxeria!... Y es lo bó del cas que, llevat dels de la bulla, ben escassos alashoras, nos ho preniam tots ab una serietat y un ayre que, en veritat, no's deya pas ab los cipayos. ¡No! ¡Si de'n *Garibaldi* tothom se'n condolia!...»

«Ja llest lo clot, comensá la cerimonia. Se posa'l gos sobre una escaleta de fusta á tall de bayard; se li atravessá un sabre de canya entre potas, endinzantli un kepís á la clepsa; avansaren ab ayre de gastadors vuyt dels galifardeus més crescuts; segui darrera lo *furgó*; y'l rest de las companyias, for-

mats á quatre de *fondo y terciant* ab los brassos, donaren dos toms pe'l pati.... Algú volia cantarli las absoltas; mes perque no acabás en burlas lo que s'havia fet ab la major bona fe d'aquest mon, vaig agafar á n'en *Garibaldi*, y arrossegantlo fins á la fossa, encabili totduna. Aixís cumplí lo que me havia promès al vèurel sol, ert y desamparat en mitj lo ras de la plassa....»

«Y heus aquí lo de'n *Garibaldi*.... ¿No es veritat qu'aquell gos era d'estima?...»

Digué, s'atansá la copa de l'aygua, agafá l'ampolleta del rom, posá la má desobre'l platet del sucre, y adonantse de que'ls terrossets no hi eran, desviá'ls ulls per l'enrajolat.... Aprés m'interrogá ab la mirada....

«—¡No l'ha presa pas, no!—vaig fer, interpretant qu'aludia á la copeta.

«—¿Volsthi jugar que'l *Turch*?...»

En aquell moment lo *Turch* atravessava la porta darrera de son amo....

«—¡No hi há pas dubte!... ¡No hi há pas dubte!...»

«—digué jo. Mireu, vá enjegarli un patern, que si cada mot fos un dau, ja no quedaria del *Turch* ni per hont passarli una agulla.

«¡Natural!... ¡Aprés de retreure á n'en *Garibaldi*, á n'aquell gos de tanta estima y que tant li havia caygut al ull, quedarse sens la copeta de rom per un encaro d'aquella mena!... ¡Vaja, que n'hi havia per pegarli quatre tiros!...»

JOAN PONS Y MASSAVEU.

QUADRET

Lo cirerer d'arbós ja vermelleja....
ja s'ou xisclar la griva....
tot just es mitja tarde, ja fosqueja....
lo temps del fret arriba.

¡Qué solitari y trist qu'está'l defora
quan del vall ningú puja!
No més se sent passar, casi á tot'hora,
la ventada ó la pluja.

Y ab tot ¡cóm desitjem cada hivernada
venir á la masía!
Que aquí hi trobem aquella pau amada
que tant l'ánima ansia;

Que aquí, donant á las angunias treva,
tornem als temps ditxosos,
retrayant de ta infancia y de la meva
los días venturosos.

A la vora del foch, á las vetlladas,
¡qué passem bona estona
quan lo padri, las denas ja resadas,
del temps vell enrahona!

Si fá bò, del molí las bessonetes
solen pujá'ab sa tia;
y llavors tot son cants y rondalletes
á la nostra masía.

F. BARTINA.

PERA LA HISTORIA DE LA INDUSTRIA

LLANERA CATALANA

Lo carinyo ab que'l benvolgut amich senyor García del Real s'ha ocupat de la antiga ciutat de Tarrassa, successora de la Egara inmortal, ressenyant en las interessants crónicas de sos viatjes per Catalunya las impressions rebudas durant sa breu estancia en aquesta industrial localitat, moume á correspondre á sa galanteria ocasionada per la felís idea de la Direcció de LA IL·L·STRACIÓ CATALANA, de donar á conèixer detalladament las més importants poblacions de la nostra terra, oferint á exa publicació quelcom de lo que'l pobre y maltractat Arxiu de Tarrassa guarda encara, ab referencia á

la vella fabricació llanera de la matexa, y lo qual, que podria constituhir un apèndice á la antedita crónica tarrassenca, vindria á pesar en las afirmacions que de la velluria de nostra industria fá lo mateix senyor García del Real.

En efecte: que la fabricació dels gèneros de llana á Tarrassa es antiquíssima, es una veritat innegable. No hi há més que investigar los documents que respecte á dit assumpto's troban en l'Arxiu de la Corona d'Aragó y en los municipals de Barcelona y Tarrassa, y llegir las historias d'Espanya totas, y particularment las de Catalunya, los diccionaris geográfichs, especialment lo de Madoz, y la historia de Tarrassa publicada per lo meu amich y compatrici don Joseph Ventalló y Vintró.

Aixís també ho regoneix lo senyor García del Real, y puig no es donchs ocasió de insistir, sinó de apromptar materials á la reconstitució de la patria catalana per medi d'estudis històrichs generals y particulars que vinguin á ésser los puntals ó millor los fonaments del edifici de nostra històrica autonomia, de nostra perduda independència, que reconstruhim malgrat la oposició egoista dels qu'enten per progrés lo que rebutjan per dolent las nacions més avansadas, crech que no dexa de tenir relativa importancia lo desenterrament de tot quant puga servir pera donar á conèixer lo que forem per medi de las conquistas del treball, ja que tant conèixerem lo que ferem en quant á las conquistas per las armas.

Ab aquest propòsit, transcrich á continuació la carta pública que van endressar á las autoritats interessadas de Catalunya los deputats del General, pera donarlos compte del arrendament que del privilegi de posar ploms y segells de cera als draps de llana fabricats á Catalunya otorgaren á un tal Descol, y per quína imposició cobrará lo comprador cert emolument, aixís com també del arrendament que de una imposició consemblant als draps d'or, seda, etc., feren á favor de un tal Rispa ó Ribes.

En dit document, ja de sí de importancia històrica, etnogràfica, etològica y etnològica, s'hi enclouhen duas circumstancias que'l poden fer interessant als aficionats á tot lo nostre: la de la antigüetat de la industria llanera catalana y de la costum de posar ploms als panyos, y la de la importancia de dita fabricació á Catalunya, que ocupava als habitants de Barcelona, Sant Celoni, Granollers, Caldes de Montbuy, Sabadell, Tarrassa, Olesa de Montserrat, Martorell, Molins de Rey, Sant Vicens dels Horts, Mataró, Sant Cugat (del Vallès) y Sant Boy (del Llobregat).

Vejis ara aquesta comunicació del sigle xiv:

«Als molt honrats tots é sengles vaguers batles corts é altres ordinaris axi eclesiastichs com setglars constituhits dins lo Bisbat de Barcelhona ó lurs lochs tinents les quals les presents pervendran los deputats del General de Cathalunya residents en Barcelhona,

«Salut é honor la seviesa vostre é de quescun de vos ab les presents certificam que vos per utilitat é be del dit General é de la cosa publica havem feta venda ó arrendament per cert preu á tres anys primers vinents qui comensaran á correr lo primer die de desembre primer vinent al honrat en Bertran Descol alias Vidal ciudadá de Leyde axi com á mes donant encant publich de les generalitats de la bola del plom é del segell de la cera que segons ordinations é moderacions de les Corts passades de Cathalunya se paguen é pagar se deven é es acostumat de los draps de lana ques farán es appellarán es vendrán á tall dins lo temps dels dits tres anys en la Ciutat de Barcelhona é altres lochs situats en la vegarie d'aquella com son Sensaloni, Granollers, Cullés de Mont Boy, Sabadell, Tarrage, Oulesa de Montserrat, Martorell, Moli del Rey, Sent Vicens dels Orts, Mataró, Sent Cugat é Sent Boy é en tots altres lochs de la dita Vagaria de Barcelhona on son acostumats de cullir.

»Après al honrat en Johan Rispa, mercader habitador de la villa de Payas de las generalitats que dins lo dit temps dels tres anys se culliran dels draps dor é de seda, xamelots, camocans, veluts, perles, peres precioses, é altres coses semblants que dins lo dit temps se vendran en la dita ciutat de Barcelona veueria d'aquella é lochs desus dits segons que de la dita venda per nos feta al dit Bertran Descol dels draps de lane com dit es appar per carta publica de que feta rebuda per en Guillem de Melorgues notari de Barcelona scrivá del dit General á .XV. dies del mes de Uytubre l'any present .M.CCC. noranta é d'aquella per nos feta al dit Johan Ribes (1) de les dites joyes appar per carta publica rebuda per lo dit notari del present mes de Novembre l'any demunt dit. En com sie expedient é necessari als dits compradors é arrendadors que de les dites generalitats sien pagades per cascun feiment é be axi com son stades ordonades en les dites Corts passades de Cathalunya. Per ço á instancia dels dits compradors ó arrendadors sobre aço, á vos feta vostra seviesa, afectuosement pregam é per auctoritat del ofici á vos comanam é que usam expressament ab les presents seguesim per utilitat del sagrament é homenatge que fet avets d'asseguir nostres requestes que als dits compradors ó arrendadors de les generalitats dessus dits, com es á cascun dells de la dita sua compra é altres factors cullidors ó procuradors donets é prestets axi en la cullecta que farán ó fer farán d'aquelles generalitats en la dita ciutat de Barcelona é lochs dessus dits á vostra jurisdicció sobre mesos com en totes altres coses d'aquestes á ells necessaries é expedients consel é tota la favor é ajuda so es á cascun de vos dins vostra jurisdicció no res menys lus fassats respondre per cascun dels drets de les dites generalitats é per manera que sien cullits é pagats entegrament tota frau post posada segons es menester expedient é necessari al dit General de Cathalunya com als compradors ó arrendadors dessus dits. E contra los inobedients é lurs bens fassats execució espatxada com es quescun de vos dins vostra jurisdicció segons ordinació de les dites Corts de Cathalunya. Hoc mes si requestes ne fetes per los dits compradors é per en Johan Sacristá mercader ciudadá de Barcelona parçone en les dites generalitats ab los dits compradors é presentador de les presents é per altra en nom sur, posets en cascun soch de vostra jurisdicció cullidor ó cullidors que los drets de les dites generalitats demanen, cullen é reben per nom dels dits compradors ó arrendadors ó de qui els volrán qui de quel dret ajeu per lur trabal lo salari acostumat ço es .II. sous barcelhonesos per lliura de drets de ço que culliran é rebran per nom dels dits compradors ó arrendadors de les generalitats dessus dites per manera quels dits dres sien cullits é pagats per cascun entegrament tota frau post posada.

»Mes avant volem per squivar tota frau que totes empremses axi de la bola del plom com del segell de la cera sien per vos collites é lavades lo derrer die del mes present de Novembre pus lo sol post é aquelles que vuy les tenen per vigor del arrendament per els degué fersse á cert temps lo qual será complit per tot lo present mes de Novembre, havent vos penyores en tot açó com es cascun de vos dins vostra jurisdicció per manera ques pertany de vosaltres, é nos confiam ell fet seguir. E quel General de Cathalunya ó vos per ell nom d'aquell vos haiam que gravi de vostra bona diligencia.

»Dat en Barcelona á .XV. dies de Novembre l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC. Noranta: Michel de Sent Johan.»

A aquest document, que obra en un aplech de fragments de varios llibres de batlle de dit sigle, segueix, copiat com aquell en lo que fou llibre del

(1) Arants se l'anomena Rispa, mes com sia que abdos cognoms están ben clars, los deixem com los trovem.

batlle de Tarrassa Jaume Bosch, la crida que feu als poblats del terme, fentlos á saber las ordinations dictadas á fi de fer complir lo que ordenaren los deputats del General de Cathalunya en las lletres d'ells emanadas y més avant escritas.

J. SOLER Y PALET.

LA NOVA ERA

Segona part de «Cor y sanch».

I. — ¡POBRE CONCEPCIÓ!

Sepultada en vida semblava que fos la hereva de Piguillem: des d'aquell día fatal, lo riure fugí ben bè de sos llabis y la tristor s'ampará d'ella sens dexarla un moment de día ni de nit. Son pare no la volgué veure més, y la condemná á viure en aquella cambra hont abans sols passava la nit; y allí la servia en tot lo més necessari la criada, ab ordre del senyor prohibint tota conversa innecessaria entr'ellas duas, lo que's cumplia casi al peu de la lletra. Un altre manament posá don Joan: lo de que no's franquejessen mare y filla; y açó no s'obehia pas sempre, puig quan ell era fóra, la Concepció corria á veure á sa mare, que casi sempre feya llit per sos mals crónichs apitjorats ab lo disgust que va rebre aquella nit, nit memorable, puig llavors morí la tranquilat de la familia.

No'n treya pas gayre consol l'infortunada jove de semblants entrevistas, perquè, á més d'esser estas molt curtas, la malalta ab sos sofriments no estava pera res, y, temerosa de son espós y al mateix temps ofesa, no volia manifestar lo doll d'amor que son cor de mare guardava; y açó feya patir á totes duas d'una manera gran, com no pot imaginarse.

¡Quín cambi hi havia hagut! semblava impossible. Abans en que aquella casa tot era rebre visitas, sovint se donavan tertulias y balls; mes llavors l'estada dels Piguillem semblava un cementiri. Quan don Joan en malhora volgué casar sa filla ab en Villablanca, comensá á pérdrès aquella unitat de parers, aquella condescendencia que havia regnat sempre entre marit y muller, y entre'ls dos y sa filla; després, ab la vinguda dels francesos, ell se feu partidari dels estrangers, y, com lo corrent de las idees era patriótica en alt grau, succehí que tots los amichs fugian de son tracte com se fuig de un lloch empestat; los amors y'l casament de sa filla, ferintlo en lo més viu, accentuaren més y més la situació; finalmente, al veure que sas continuas protestas de bonapartisme, després d'haverli guanyat molts enemichs, sols li reportaren algun càrrech insignificant, sens profit ni representació, aná apartantse de las relaciones que tenia ab personatges del exércit; y, sens un amich, ple de contrarietats y de mal humor, ell per sí sol ja donava á la familia un to esquerp de soletat ferèstega.

En esta atmósfera vivia la enamorada martre, sens qu'existís per ella'l mon exterior. Per ella no hi havia una pátria ni extrangers que l'esclavissen, ni vils trahicions, ni miseria pública, ni heroichs sacrificis; res, res més que'l recort de sas passadas desventuras, lo dolor de las presents, l'anyoransa del bè perdut y las tenebras del esdevenidor. A totes horas l'imatge del Enrich estava á sa presencia; molts nits somniava que'l veyá arribar per llibertarla, y llavors la forsa de la alegría la feya deixonar per traurela de son error y mostrarli la trista realitat. L'Enrich no era allí, ni ella'n sabia res á pesar d'haver trascorregut algunas setmanas.

Passadas aquestas, un día experimentá una sensació misteriosa que al mateix temps la feya sofrir y dava expansió al seu cor, que la feya plorar y ensempls l'aconsolava. Passaren dos mesos, y llavors sentí com que dins de sa vida s'hi mogués un'altra vida, que, sens ella darse compte del perquè, li era

tant cara com la propia. Tot açó ho passava en secret, sens gosar comunicarho á las duas solas personas ab qui podia ferho, fins que, després de pensarhi moltas vegadas y desistir altras tantas del seu intent, va resóldres á confiarho á sa mare, que, al saberho, plorá molt, y, del sentiment que la nova va causarli, se li agravá tant la malaltia, qu'estigué á las portas de la mort.

¡Pobre Concepció! A la sev'anima sensible fins las glorias de la vida li havian de ser cálzer d'amargura!

II.—DUAS ALEGRÍAS.

La gent de casa en Dalmau no vivia pas gayre á pler. L'absencia del Enrich, que no's sabia hont parava ni si era viu, los entristia sovint, y sobre tot al marmessor lo tenia sempre capficat. Com á la majoria dels ciutadans, á n'ells los afectavan los mals de la pátria, més que més al veure que las feynas, ja molt abatudas al any 7, llavors estavan paradas del tot. ¿De qué serveixen los domassos y brocats en temps de guerra? Armas se necessitavan, y al que podia fabricarne en lloch segur, no li calia estar ocios.

A més d'aquests pesars, l'Agustina tenia'l d'haver de viure fóra de son centre en una casa hont podia considerarse recullida com per mercé; mes açó no era obstacle pera qu'ella, avesada com estava á disposar en assumptos de cuyna y en tot lo referent al negoci de la boca, volgués fer lo mateix en sa nova posada, naxent d'aquí desavinensas mal reprimidas entr'ella y la senyora Pepa, que com á tota dona, especialment de son bras, no li queya bè que la governessen altras faldillas.

Tot aixó li feya més avorrible la senzilla vida de casa son nebot y contribuia poderosament á que anyorás á sos antichs senyors; y pensant en dona Gertrudis malalta, en la Concepció trista y oprimida y en son nebot, que tal volta, mentres á n'ella no li mancava res, no tenia un trist bocí de pa per ficarse á la boca, li venian las llágrimas als ulls. De tant en tant, com si'l veure la casa de Piguillem li hágués de ser un consol, hi passava pèl davant, mirava de rehull, á fi de que, si algú de la casa la veyá, no endevinés lo greu que li sabia esserne fóra; y pèl desitj que tenia de saber novas dels senyors, especialment de la filla, que li inspirava doble interés essent muller de son nebot y passant tantas desventuras, se feya venir bè l'hora de anar á plassa per trobarhi á la minyona, que ja havia servit á las ordres d'ella, á fi d'enrahonarhi y veure si ab manya podia saber las interioritats de la familia y, poch á poch, guanyar la confiansa de la cuynera, per, més endavant, servirsen per algun recadet. En suma; la fallera d'aquella dona era una barreja de bons sentiments y de batxilleria.

La criada, tement las iras de don Joan, may dexava anar ni una paraula indiscreta; quan los entretochs y las ganserías de la vella eran massa pronunciats, llavors, preguntant per l'hora, marxava desseguida, y quan de lluny la veyá venir, trencava en altra direcció. Aixís, donchs, no sempre's trobavan; y un matí, tornant la tia sens haver pogut conseguir son objecte, va ficarse al menjador, é hi trobá tota la familia enterantse d'un escrit que llegia'l vell y deya aixís:

†
I H S. M. J P H.

«Car amich y germá en Jesucrist:

«Gracias á la divina bondat que des de mon desterro puch parlar á vostés encara que sia de lluny. No poden pas afigurarse quin es lo meu consol al poderlos enviar estas quatre lletres que'l dador de la present, un honrat marxant d'aquí, m'ha promés durli y jo só escrit aprofitant esta ocasió, ja que no'n passen gayres.»

«Sabrá, donchs, que'm trobo en lo convent que de la meva ordre hi há á Valencia, y, encara qu'es

LA TORNADA DELS PEREGRINS, QUADRO DE J. PASTORIS.

molt lluny d'eixa Ciutat que tant anyoro, ho tinch per una gran fortuna, puig, gracias al bon zel de mos superiors, he pogut escaparme d'anar fóra reyalme; y, ab tot y que'l país hont me trobo es diferent é hi há alguns costums que no son los nostres, aquí's parla, com tots sabem, un lllengatge, que si no fos un xich empeltat de castellá, sería igual al de Catalunya: açó provè de que'ls valencians, casi tots descendeixen de la gent catalana que conquistá'l país.»

«Mes, deixant á part tot aixó, aquí la tristor me consum, perquè'm trobo sens una persona amiga ab qui poder descansar la pena de mon desterro, y la no més xica de veure las calamitats del país. Sò foraster, no coneix á ningú, y fins los mateixos de ma comunitat, apar que'm miran ab rezel; aixís es que sovint l'anyoransa s'apodera de mí, las llágrimas me vénen als ulls, y, quan en tal estat me trobo dins ma celda, comparo ma sórt ab la del canari que tinch dins d'una gabia, y'm venen intents de darli llibertat; però'm deturo pensant que sens ell, jo estaria sol, enterament sol!»

ANTONI CARETA Y VIDAL.

(Seguirá)

SANTA EULARIA DE PROVENSA

Aquesta iglesia, románica pura, tan oblidada com digna d'especial consideració per sa bellesa artística y per sa antiga historia, está situada al costat esquerra de la carretera de Barcelona á Santa Creu de Calafell, en lo terme municipal del Hospitalet de Llobregat; però més prop de la població de Sans que de la abans citada.

Fou consagrada l'iglesia de Santa Eularia en l'any 1101 pe'l bisbe Berenguer, y son terme parroquial s'extenia á las horas desde'l Castell de Port, en la falda de Montjuich, fins al cim de la montanya de Sant Pere Martri, completant sos límits lo riu Llobregat y'l mar; comprenia, donchs, part del terme de Sans y lo que son avuy parroquias d'Esplugas y Hospitalet.

Quan l'aument de la població acoblada al voltant del hospital que doná nom al darrer dels citats pobles exigí l'edificació d'una altra iglesia, l'antiga de Santa Eularia va perdre sa condició de parroquial (any 1492), sas campanas foren traslladadas á la nova iglesia del Hospitalet (1506) y Santa Eularia de Provensana va quedar reduhida á l'humil condició d'ermita que ha conservat fins ara fá poch anys; las duas naus laterals del vell temple, aisladas de la central per medi de parets que s'alsaren pera cegar los archs, foren destinadas á habitacions del ermita y ja ningú's recordá més de l'històrica iglesia, com no fos per la festa major d'aquella barriada, que s'ha vist animada cada any per la gent que hi acut dels pobles vehins.

Ara no fá gayres anys que un vicari de Sans va escometre l'empresa de retornar á Santa Eularia de Provensana sa antiga condició parroquial, y mediant l'expedient oportú, va lograr son propòsit, essent ell mateix designat pera regir la nova parroquia, que fou declarada sufragánea de la del Hospitalet. Alashoras se van tirar á terra las parets que cegavan los archs, recobrant son primitiu aspecte l'interior de la bella iglesia; però no debía quedar axí prou del gust dels que van dirigir aquellas obras, y posats á reformar, van fer una cosa que cap rahó pot justificar, y es lo convertir las voltas semicirculars de las naus laterals en voltas de quart de círcul; de manera que aquellas naus que abans eran iguals á la central, ara venen á ser unas dilatacions d'aquesta, ab cert tirat de sota escala; convindria que tal profanació artística no's consentís y's tressen á terra las voltas d'envá de mahó que amaguen las veritables voltas de pedra. De la

mateixa època que aquesta reforma datan la casarectoria y'l campanar, obras abduas que no's recomanan per cap qualitat, sobre tot lo campanar, que hi es sobrer, que no escau per companyia al temple de Santa Eularia y qu'es una de las construccions més desgraciadas y mancas de gust artístich.

La cornisa del interior de la nau central, que desdiu per complert de l'iglesia, sembla d'una centuria enrrera y degué ésser ideada per un cap semblant al que maná emblanquinar la major part de la fatxada.

L.

MATEU BRUJAS Y SA FÁBRICA

No conèixer en l'industria pátria las obras ó tan sols la fama d'en Mateu Brujas, es com no conèixer, per exemple, á Pérez Galdós en la Literatura ó á Bretón en la Música. Y aixís com las obras de aquests han traspasat la frontera, obtenint aplauso y consideració en diversas naciones, las que ixen de la fábrica d'en Mateu Brujas s'han obert pas victoriosament entre la concurrencia universal, sent sollicitadas ab empenyo en los mercats extrangers.

Hi há que veurel entre sos texidors, quan prepara'l mostruari ó dona l'últim cop de má á una pesa de proba. Serè y demostrant aparentment un temperament calmós, en sa mirada plena d'energia s'hi veu llampeguejar l'intel·ligencia, iluminant, per dirho aixís, las sedosas fibras ó'l dibuix que té al devant, y endevinant entre sas ratllas y filaments lo secret del pervenir.

—Se lleva més d'hora que nosaltres, — me deya un dels seus, — y en certs temps no reposa nit ni día, quan inventa alguna varietat en las classes de sa especial elaboració.—

Es lo desvetllament y la frebre propis del geni, que sols ab aquexa constancia y aquexa activitat dú á bon terme las sevas concepcions.

* *

Es fill d'un altre fabricant, don Agustí, que havia fonamentat son crèdit en la elaboració de panyos llisos, avuy generalment en decadencia á Espanya, encara que s'hi dediquin exclusivament y ab èxit casas com la de Companyó, Margarit y Companyia, de Olesa, y algunas otras.

En Mateu Brujas las emprengué per nous viaranys pera sa fabricació, establint la de gèneros de novetat pera senyors y realisanthi tals progressos, que abiat arribá á ser citat com á model, no sols entre fabricants espanyols, sinó fins entre sos colegas del extranger.

Ven á París com á Madrid, sobre tot des que Sabadell obtingué Diploma d'Honor en la Exposició Universal de 1889.

Pera axó no n'hi há prou ab contar ab una intel·ligencia privilegiada; es precis ensemps esser tan estudiós com exquisit práctic, un observador fi que conegui tant lo mercat com la societat en que viu, que séguexi pas á pas las transformacions de las industrias internacionals similars, de manera que á cada oportunitat, á cada campanya, sapia ab gran exactitut á qué atendes respecte al estat de son ram y á la marxa de lo que més l'importa, de lo que en llenguatje corrent se'n diu en lo comers lo negoci.

Y en Brujas es aixís.

* *

Produheix *chaviots*, gergas, pessas pera pantalons y tota mena de telas de llana pera vestits d'home, tot superior, tot ab lo sagell d'una excelencia tal

en calitat y elaboració, que ve á ser la marca més visible de sa fábrica pera los inteligents en la materia.

De manera que aixís com en temps del *Fénix de los ingenios* al ser llegits uns versos bons d'autor desconegut se deya: son d'en Lope de Vega; avuy, quan entre un públich inteligent s'hi presentan gèneros d'aquells sens cap marca, però ab lo sagell d'una extremada superioritat, may falta qui diu: semblan d'en Brujas.

Los famosos *chaviots*, no sols competexen victoriosament en calitat ab los que ixen de las millors fábricas inglesas, sinó que fins los hi duhen ventatja en lo gust y elegancia del dibuix.

Es, en fi, en Mateu Brujas un deis fabricants als que debem major agraument per sa iniciativa en lliurnos del jou industrial extranger, que en veritat no es menys vergonyós que'l que encara sufrim á Gibraltar. En la hermosa fábrica, qual grabat dem avuy á nostres lectors, empleant sempre en sos telers la llana més pura, la seda y l'estam, cada any nos sorpren ab novas maravellas, pera gabans, trajos complerts, y ab aquells admirables *cortes* de pantalon que la *hige-liffe* de nostres elegants s'empenya en calificar d'*inglesos ligitims*, en que sían tan espanyols com en Mateu Brujas.

Hi há en sa vida un fet molt relevant que deu ser contat per lo que honra á nostra industria llanera. En temps en que s'escatían en lo Congrés las qüestions que afectan á dita industria, al impugnar en Moret el proteccionisme, manifestá algun dubte respecte á que poguessen competir en calitat nostres gèneros ab los inglesos. Allavoras los fabricants de Sabadell acordaren enviarli una proba de quan infundats eran sos dubtes: alguns metros de gènero sabadellench, pera que l'orador lliurecambista s'en fes un traje.

Y de conformitat ab l'acort de sos companys, lo preciós gènero sortí de la fábrica d'en Brujas.

En Moret respongué al obsequi ab una carta eloqüentíssima y més encara per lo desencantament que revelava que per l'agraument. Dava tota mena de satisfaccions, reconexent que ja no podía dubtar d'una superioritat evident. ¡Ah! si nostres homes públichs se dignessen examinar de á la vora las cosas que's referexen á l'industria nacional, no caurían tant sovint en tan lamentables equivocacions.

* *

La fábrica está magníficament construhida á la moderna, y axeca sa ayrosa y blanca silueta al peu de l'estació del ferrocarril. Ocupa ab los edificis anexos una superficie de més de 150.000 pams y té montadas totas las industrias auxiliars, de tintoreria, rentat, cardas, aprestos, etc., de manera que poden efectuarshi totas las transformacions de la primera materia que s'hi reb en brut. Compta ab assecador de vapor, qu'es altra gran ventatja, los telers, cardas, tundosas, y quantas máquinas y aparells usa son dels models més perfeccionats.

Fent us de la forsa de sas máquinas de vapor, en Brujas instalá en sa fábrica la llum eléctrica, ab aparells que permeten aumentar ó reduhir la il·luminació y distribuhirla del modo convenient.

Es molt elegant l'edificació que compren la casa en que viu y un hermós parch, resultant un conjunt de grandesa en armonía ab lo carácter d'aquest industrial extraordinari.

Un detall pera acabar: sembla que á n'ell no l'afectan las crissis, puig ni una sola setmana han dexat de treballar los nombrosos é inteligents treballadors que viuhen al amparo de sa fábrica.

L. GARCÍA DEL REAL.

ENTREGA DE LAS PALMAS ACADÈMICAS

Á LA ESTUDIANTINA CATALANA DE PERPINYÁ

Mes si vos havem fet pler,
Tributáuons per coronas,
Péls pobres galant diner,
Y deu guard' vostres personas
Floretas hermosas, mina ò clavellina
Dau l'enhonorabona á l'Estudiantina.
¡Olá!

Diümenge, 20 de juliol, se feya grandas festas á Perpinyá pera la clausura de la Exposició regional; M. Bourgeois, ministre de la Instrucció pública y de las Bellas-Arts, arribava de París pera presidir la distribució de premis y la inauguració de la estatua del pintor rossellonès Rigaud.

La vigilia, cap á las deu de la nit, alguns companys anavan al Círcul de la Estudiantina per haver lo plaer de sentir una vegada més los ayres repicats y las alegres cansons de la colla de guitarrers perpinyanesos. Pe'ls carrers y plassas, enlluhernadoras de llum elèctrich y de llum de gas, la gentada transitava á pilots; del portal de Nostra Dama ne baixava una riuherada de mon; uns seguían lo passavila de las ballas de Sant Jaume; altres anavan escoltar l'*Harmonia Perpinyanesa*, y al mitx de tot eix moviment, nosaltres nos dirigíam cap á la plassa del Castillet.

Ja ohíam lo remoreig d'un cant de bandurrias, apressavam lo pas y eram sul punt d'arribar al Círcul, quan nos tornem contra d'un estès rotlo de personas. A la nostra pregunta: «¿Què cosa es?», responen: «La Estudiantina vé de rebre del ministre las palmas acadèmicas.» Més afanyats que may, y á copia de possidas y empentas, podem per fi entrar pera felicitar lo senyor Pepratx, fill, d'exa nova distinció, encaxar ab tots los amichs y saludar lo senyor Justí Pepratx, pare, ab qui nos enrahonarem una estona.

Lo cop d'ull de la sala era magnífich: al mitx, duas rengleras d'estudiants ab la relluhida barretina catalana; llur director duhent á més sobre la brusa blava la nova decoració al costat de la creu d'Isabel la Catòlica y dels insignes de la Societat; demés d'ells, guitarras, bandurrias, octavillas, flautes, panderos y cliquetas; als costats, sobre la porta al carrer, gent apilotada fins al Castillet.

Mentres lo punch cremava, l'Estudiantina de tant en tant jogava una pessa, cantava coros y romansas, ò bé treya un ayre de ball catalá ab lo seu conegut punt d'orga final. Y la gentada d'aplaudir, y'ls forasters de quedar boca badada al sentir música axis original.

* * *

M. Bourgeois, ministre de la Instrucció pública y de las Bellas-Arts, havent vingut ab motiu de las festas de la Exposició, l'Estudiantina Catalana —com ho té acostumat quan ve á Perpinyá una persona de consideració—aná á la Governació oferirli una serenata.

Dins lo gran saló tocá *Lo Pardal, Salut au Rousillon, Loin du bal*, pessa de concert que'l ministre seguí ab gran atenció. M. Bourgeois doná las gracias á la Estudiantina, dihent al senyor don Justí Pepratx fill:

«L'obra de vostès la coneix desde temps: sé que el esperit qui los guía es l'alivi dels desgraciats y l'art de la caritat. Per rahó de la meua situació, tinch sovint l'ocasió de sentir audicions musicals de tota mena; però haig de dir que molt pocas vegadas he sentit un conjunt artístich com lo que vostès me venen de mostrar.

»Com á testimoni de mos sentiments respecte á la Estudiantina, tinch lo gust de donar al senyor Pepratx, director, las palmas acadèmicas.»

Després d'haver rebut lo senyor Pepratx las insignes d'esta honrosa distinció y las felicitacions de las personas presents al acte, l'Estudiantina torná á jugar un parell de pessas molt aplaudidas, y, com

ja ho sem dit, acabá alegrament la vetllada al seu Círcul.

LA ILUSTRACIÓ CATALANA dirigeix també la seva més coral felicitació al senyor Pepratx y als seus valents companys.

JULI DELPONT.

Perpinyá 24 de juliol.

CINCH DIAS A TRAVÉS

DELS ALBERES, LO ROSSELLÓ Y LA CERDANYA.

Es de una imprescindible necessitat, á qui vulga conèixer la geologia de nostra encontrada, fer estudis comparatius en la de la vessant oposada pirenaica. Per tal motiu, donchs, decidirem efectuar una excursió circular, sortint per Port-Bou, després de fer la ascensió al pich més alt dels Alberes, que axis se denomina la part extrema dels Pirineus orientals; debíam recórrer en diversos sentits la plana del Rosselló, visitar sos riquíssims jaciments, sobre tot lo clàssich de Millás, entrar á la Cerdanya per la conca del Tet, atravesar aquesta vall longitudinal y transversalment, ò sia de Sallagosa á Isòbol, y desde Lló fins á Estavar, y regressar per lo coll de Tossas y la conca del Rigart, un dels afluents del Freser, tributari del Ter.

Eran poch abans de las cinch horas trenta minuts del matí del día 30 d'agost, quan sortíam en direcció á Port-Bou, en la línea del interior, ò sia de Granollers, del ferro-carril de Tarragona á Barcelona y França, y arribavam á Port-Bou, la última estació espanyola, á las onze horas quinze minuts. Mentres los passatjers que debíam fer lo viatge més llarch estavan en lo restaurant, nosaltres aprofitárem aqueix temps pera visitar la iglesia parroquial que lo gerent de la Companyia, D. Claudi Planás, feu construir pera las necessitats espirituals de aquella població improvisada. Lo temple domina las casas; puig mentres aquestas se troban en la pendent que vá desde la vía férrea al mar, la iglesia está edificada en lo mateix nivell de dita vía, y ab lo frontis devant del túnel internacional; de manera que lo primer que's presenta á la vista del viatjer, al entrar á Espanya, es lo esbelt temple en qual fatxada resalta una bonica escultura de la Puríssima Concepció, Patrona de nostra nació y titular de aquella parroquia.

Com desde la mateixa vía, ab tot y passarhi aprop, no hi há pas directe, es precis fer una volta, baxar un poch la costa, atravesar algun carrer de la població y pujar després á la iglesia, á la qual hi dona accés una escalinata. Devant d'ella s'hi troba una plassetta; la fatxada té tres pòrtichs, demunt dels quals hi há la citada estatua ab los atributs de la Puríssima, ò sia lo Sol y la Lluna, formant un conjunt de bon gust; no desmerexen en res las portas d'entrada de lo artístich del frontis, ni tampoch lo interior, hont ab la severitat hi há agermanats la esplendides y lo gust més exquisit, resultant un conjunt de perfecta armonía. En efecte; las líneas son elegants; la serrallería, de labor distingida; lo tallat de la fusta, cancell, banchs, espatlleras, artístich; lo presbiteri, com á lloch més principal, ricament adornat; son ara, de un marbre blanquíssim; son sagrari, preciós; sa llántia, magnífica; lo retaule, ben treballat, y la estatua de la Verge, mística y acabada.

Situat Port-Bou en una de las recotzadas que origina lo Pirineu al sumergirse en lo Mediterrani, es població moderníssima, debent sa existencia al tráfeh internacional que s'ha establert entre la Companyia del ferro-carril del *Midi* y la de Tarragona á Barcelona y França. Las oficinas y magatzems de aquesta, lo ram de Aduanas ab tots sos empleats, los agents de las casas de negoci, donan un aspecte particular al poble, que'l diferència en costums, esperit y ocupacions dels dels encontorns. La agricultura, reduhida abans solament al cultiu de la vinya, puig

aquest únicament permet lo accidentat del terreno y la qualitat de la roca, avuy día es nul·la á causa dels estragos ocasionats per la filoxera. Lo treball de la Companyia ha lograt replenar lo immens barranch de la riera á copia de milers de carretadas de pedregam, y convertir las inmediateons de la estació en un jardí de dimensions reduhidas. La pesca es la industria que dona algun rendiment, en vista de las condiciones geográficas de aquell extrem Pirineu.

Després de haverse detingut uns quaranta cinch minuts, atravesa lo tren lo túnel internacional de Balistres, per cert no molt llarch, y á la sortida trobem ja la estació de Cervera, hont nos dexa. Tal població, lo mateix que la de Port-Bou, deu sa actual existencia á causas análogas á las de aquesta. També lo primer que s'observa, á má dreta y adossada á la montanya que atravesa lo túnel, es la iglesia, que no té la bonica apariencia ni la independent situació de la de la població espanyola.

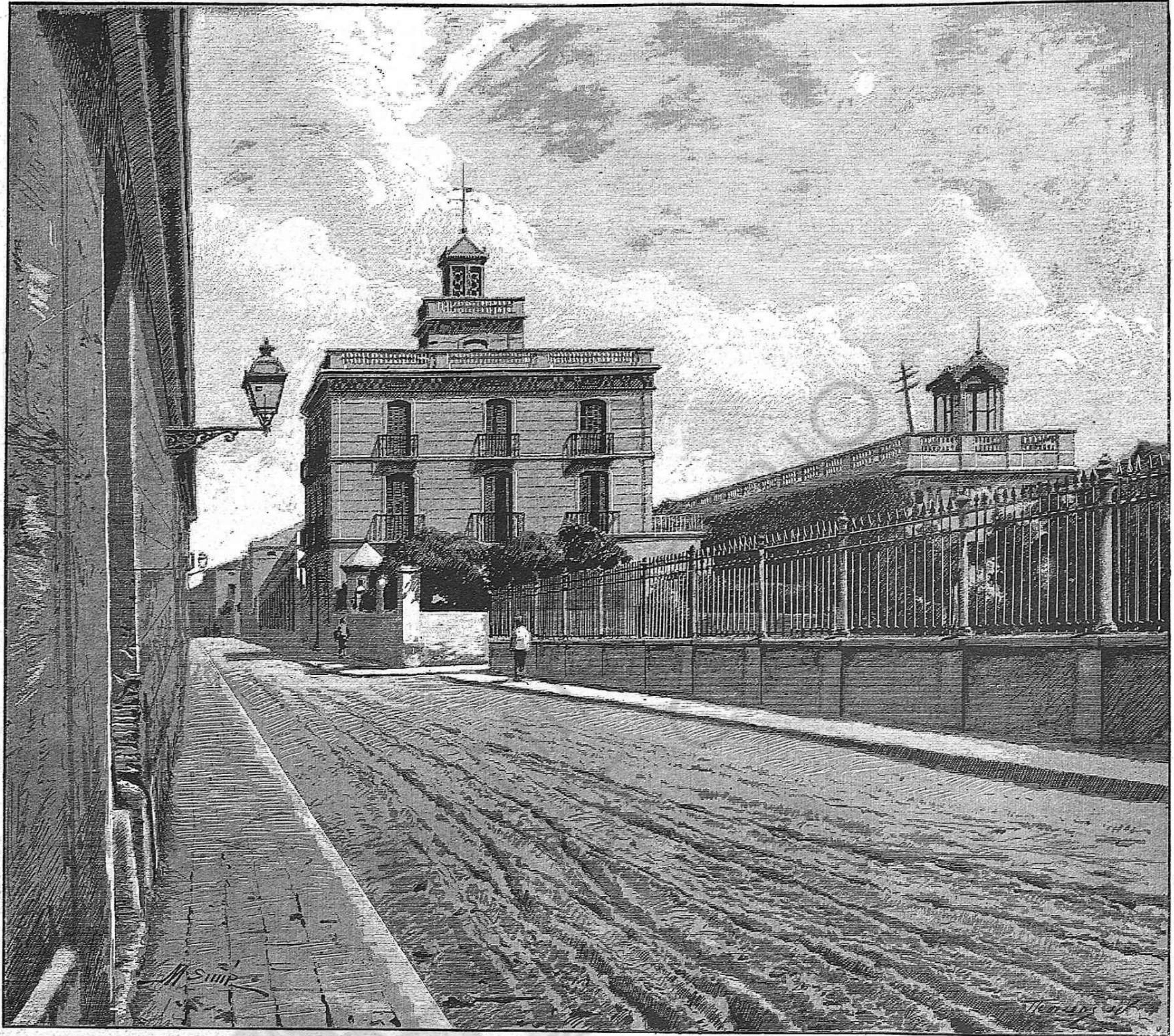
Es digne de alabansa lo toldo que la Empresa del *Midi* ha fet construir en aquella estació de tanta importancia: al hivern guarda de la pluja, y al estiu sobre tot deté la acció dels raigs solars, que caldejava los wagons fins al punt de convertirlos poch menos qu'en una estufa: exemple que deuría imitar en Port-Bou la Companyia espanyola.

Prenem passatge fins á la estació immediata de Banyuls, hont pensem detenirnos. Mentres passem en lo tren, continuem observant la accidentada terminació dels Pirineus al enfonzarse en lo mar, formant mil capritxosas puntas y recotzadas, que causan gratas impressions al viatjer al sortir de la plana del Ampurdá, que's troba com per encant, tant prompte dins de una montanya atravesada per un túnel, com ab lo mar á sos peus, de hont resulta que lo tros de camí que, atesa la constitució del terreno, sería lo més pesat, se convertí en lo més ameno que té nostra línea del litoral.

En lo tret de Cervera á Banyuls, en las recotzadas que forma la costa espadada, mereix esmentarse la de Peyrafitas, hont existeix un meuhir de la qual pren lo nom. Está situat á má dreta y á poch metres de la vía férrea, prop del pont hont aquesta se crusa ab la carretera que uneix també abduas poblacions. Donan de aquest meuhir un dibuix qual croquis tragué M. Brutails, distingit arxivier del departament de la Girona, qui tingué la amabilitat de facilitárnoslo.

Mentres passavam per aquesta part extrema pirenaica, al contemplar las contínuas alternativas de terra y mar, nos vingué á la memoria la hipòtesis de M. Albert Gaudry, que hauría privat en los temps miocenos de tal bellesa al país. Aquest sabi paleontologista necessitava una explicació pera donarse compte del pas dels grans mamíferos miocenos desde la Provensa al centre d'Espanya, puig en abduas localitats se han trobat abundants restos de idènticas especies. No parexentli possible que haguessen pogut remontar nostra cordillera, no li quedá més recurs que idear la continuació de la plana del Rosselló per devant de la punta del Cap de Creus, fins á trobar la del Ampurdá. No debíam tardar molt, com veurèm després, en sorprendre *in situ* documents de un valor tal, que fan innecessaria la admissió de una elevació del país, que dongués per resultat la comunicació per terra baxa del Rosselló ab lo baix Ampurdá.

Era prop de la una hora quan lo tren se deturava en la immediata estació de Banyuls, hont observem una animació inusitada é impropia de una població de tal categoria; mes no tenia res d'extrany, puig se celebrava la festa major dedicada á la degollació de Sant Joan Baptista, que s'escau en aquesta fetxa. Com veurèm en lo transcurs de la narració, no fou solament aquí hont nos trobárem impensadament ab aglomeracions de gent que, si bé nos haguerran sigut atractivas visitant lo país com á simples turistas, no dexavan de contrariarnos, atès l'objecte de nostra excursió.

SABADELL. FABRICA DE DON MATEU BRUJAS, DIBUIX PER M. SUÑÉ.

Lo primer que observem junt a la estació, es un petit tall obert pera la via fèrrea, lo qual nos permet veure la posició vertical de las llicorellas que constituhen tota aqueixa encontrada del extrem Pirineu. Un cotxe nos conduheix a l'hôtel del Roselló, enfront de la iglesia, y en los vuyt ò deu minuts de trajecte podem admirar la pintoresca situació de la vila, empassada en forma de anfiteatre al entorn de un encisador recés, puig estant la estació del ferro-carril bastant elevada sobre lo nivell del mar, dominem lo conjunt.

Al arribar al hôtèl, com es la hora a propòsit, trobem ja dinar preparat y nos posem a taula sens perdre temps. Després anem a visitar la iglesia parroquial, que tenim enfront. Actualment s'està efectuant en ella una gran restauració, axís en lo frontis com en lo interior: aquell consta de la portada y duas torres colaterals; aquest, de tres naus, essent la central ben espayosa. Tot lo creuer y paviment está invadit de gran nombre d'estátuas y altres esculturas en alt relleu policromas, que's reben de París, representant diferents passatjes y misteris del Evangeli y religió, destinadas a incrustar totas las parets del temple. Aquesta notable remonta y

ornamentació que costará molt diner, es deguda a un arbitri original del zelós rector Rnt. Sr. Rous: consisteix en la quasi exclusiva provisió de vi pur, elaborat baix sa inspecció, que fá a moltíssimas iglesias de França pera la celebració del sant sacrifici de la Missa, ab lo qual junta lo doble servey d'evitar dubtes y amohinos als capellans y rectors que cuydan de las iglesias, y de invertir lo producte líquit en las milloras de son temple parroquial (1).

Al sortir de la iglesia nos dirigirem al laboratori Aragó, que está situat al cap d'avall de la rada, en lo promontori Fontaulé; pera passarhi, teníam que seguir la vora del mar. Per tant, lo primer que se

(1) Pera celebrar la inauguració de la iglesia restaurada, al cap d'un any de la nostra visita, ò sia per la Nativitat de la Verge, se celebrá un certámen literari al qual foren invitats nostres poetas. La estátua de marbre de la Puríssima, titular de la Iglesia, que, com es natural, se troba en lo retaule del altar major, es una obra verament artística, aixís reconeguda per quantas personas competents han tingut ocasió de admirarla.—Pera perpetuar la memoria del arbitri a que fem referencia, se ha grabat en una lápida la següent inscripció: «*Ramadié, Episcopus 1871 creavit; Saivet, Episcopus 1876 amantissimè firmavit; Caraguel, Episcopus 1878 corde et verbo laudavit; PAPA LEO XIII 1870 benedixit opus vini missae, quod monumentum Banyuli exegit in honorem Beatae Mariae Immaculatae et ad majorem Dei gloriam.*»

nos presentá fou la animada escena del típich ball del país al ayre lliure. S'efectuava en la platja en un espay circuit de pals revestits dels colors nacionals, termenant ab gallardets y guarnit de fanalets a la veneciana. Un tablado primitiu, que tenia al descubert los capitells y taulons, servía pera los músichs que tocavan los típichs balls populars ab los no menos característichs instruments: los de metall ab excés de sonoritat, varios de fusta ab veus gangosas, lo flautí ab son tò agut contrastant ab los graves de metall, y per fi lo timbalet, acabant de fer un conjunt verament original. Afegint a tot axò lo axam de noyas rossellonesas ab llurs tant conegudas cofias blancas, ballant en aquell lloch prop del mar, y lo círcol de miradors en peu, puig no hi han assientos al voltant, pot compendres la diferencia qu'existeix entre aquesta senzilla diversió y la de nostres pobles, que no saben celebrar llurs festes sinó dessota de suntuosos envelats ab grans orquestas, ab luxu extremat y no ballantse absolutament altrás dansas que las que'ns han importat del extranger, desterrantse las tant bonicas, típicas é ignocents ab que celebravan las festes nostres antepassats.

SANT PERE DE TERRASSA. Vista general de las iglesias.

Allí prop mateix presenciarem ab un'altra diversió molt propia de un poble de la costa: las regatas de barcas á la vela, hont dava gust contemplar la destresa ab que aquella gent manejan la graciosa vela llatina, pera aprofitar tota la forsa impulsora del vent. Lo major ò menor enginy del que dirigeix la embarcació, las condicions més ò menos favorables del tall de la matexa, la lleugeresa ab que llisca per l'aygua segons sia més ò menos nova, son altres tants factors que contribuixen á la marxa més ò menos rápida y al logro de la desitjada victoria en aquest senzill certámen naval.

Seguint sempre per la vora del mar, trobarem als pochos passos l'establiment de banys ab bona porció de personas dessota un cobert ab banchs y taules de fusta en la platja, propi pera los banyistas.

Per fi arribarem al moll hont termina lo promontori de Fontaulé; allí hi há situat lo important laboratori zoològich, objecte primordial de nostra parada en la població. Com es aquesta una estació

de hivern, no s'hi trobava lo director ni cap persona de las que van allí á fer los interessants estudis pera que ha sigut creat. Sols hi havia lo guarda, que tenia oberta la gran sala del aquari, molt visitada aquell día de festa major.

Mes abans de donar una lleugera ressenya del establiment, convindrà ferne un poch de historia. Las exigencias actuals de la Ciencia, que preten cada día penetrar més en lo fons de la organizació, del modo de viure y d'altres innombrables secrets que ocultan los organismes, sobre tot aquells qual observació s'escapa als medis comuns de investigació, han creat la ne-

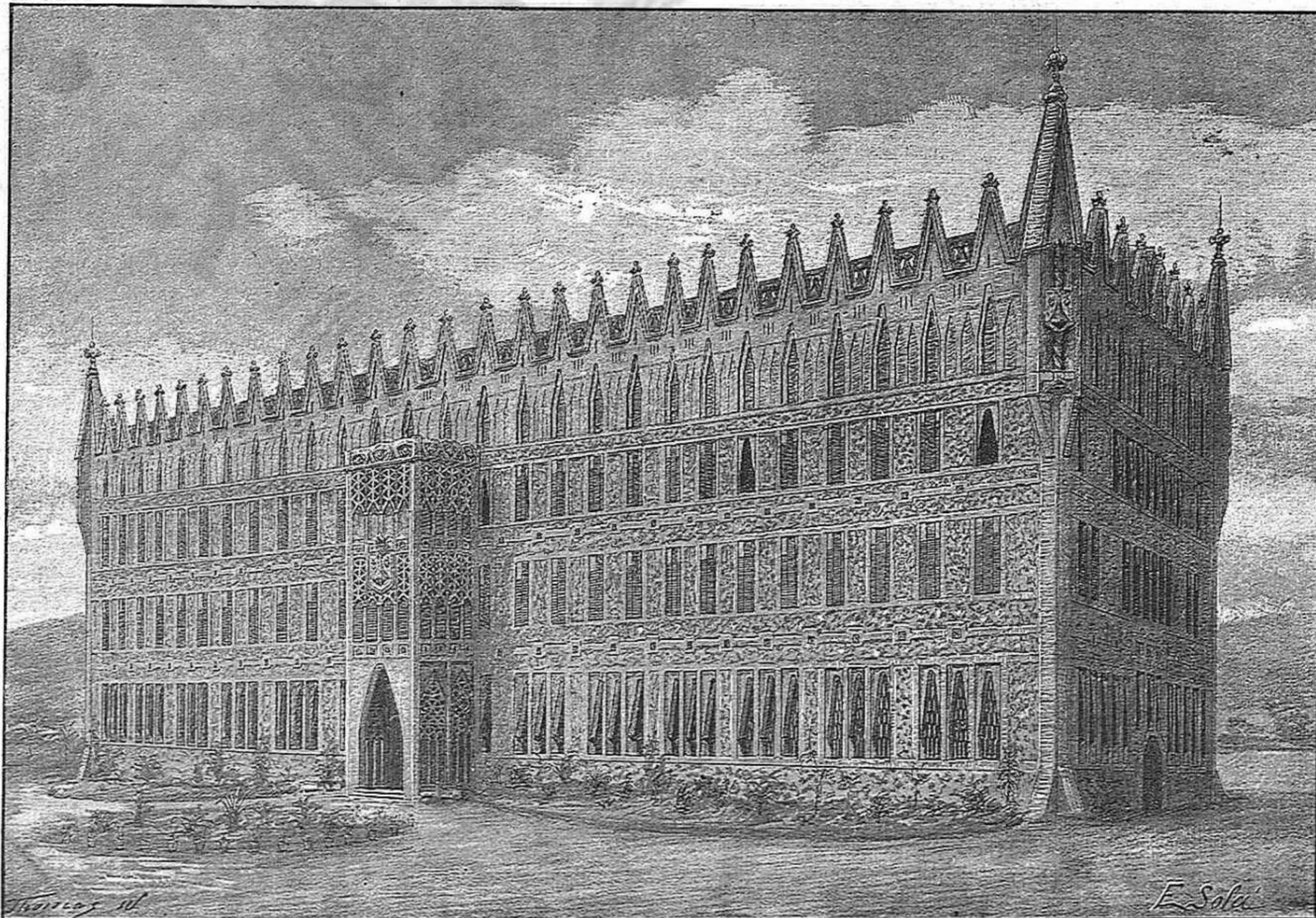
cessitat de posarse ab condicions que facilitessen lo logro de tals aspiracions. De aquí ha nascut lo establiment de varias estacions zoològicas, á la vora del mar y en llochs los més favorables possible pera aquexos estudis.

M. Lacaze-Duthiers, distingit membre del Institut de França, que havia ja dotat á sa nació ab la important estació de Roscoff, situada en la costa del Nort, tingué la felís idea de fundarne un'altra en las condicions que poguessen oferir més contrast, dins la matexa nació, ab aquella; per tant, era natural que pensés ab la part més meridional del país y en la costa mediterránea. Allí hont lo Pirineu se enfonza en lo mar, formant mil variats recons, molts d'ells arrecerats de la furia del vent y de las onadas, los sers hi troban condicions á propòsit de desarrollo y multiplicació; no podía, donchs, menos, al recórrer aquexa accidentada costa, de fixarse M. Lacaze-Duthiers en lo hermós y resguardat recó de Banyuls de la Marenda.

Enunciada la idea, fou acullida, més encara que ab simpatía, ab entussiasme, y no li faltaren ni li faltan recursos; fins la matexa població, que no's distingeix pas per una riquesa exuberant, li fá efec-

SANTA EULARIA DE PROVENSANA, per J. Roca.

COLEGI TERESIÀ, Á SANT GERVASI DE CASSOLAS.

tiva una pensió. Es molt laudatori lo desprendiment ab que's facilita lo estudi en la estació als naturalistas que allí's presentan. Sens tenir que satisfer retribució de cap classe, ab tot y proporcionar á cada hu un quarto pera lo treball científich, las demás dependencias, los instruments, reactius, llibres, productes de la pesca y fins lo necessari pera investigar personalment los organismos *in situ*, poden presentarse allí personas de qualsevulla nacionalitat. Axó parla molt alt en favor de una nació hont existexen tals establiments.

JAUME ALMERA, *Pbre.*
ARTUR BOFILL.

(Seguirá)

TRADUCCIÓ DE GOETHE

Elegia.

LO NOU PAUSÍAS Y LA FLORISTA

ELLA.

Versa las flors en terra, esbarriadas
á nostres peus, d'un caos desseguida
veurem las confusions agraciadas.

ELL.

Sembla que com l'Amor fassis junyida
dels elements: ta má no es menys trassosa
puig de cada lligada ix una vida.

ELLA.

Es suau á tocar la fresca rosa:
jo la servo amagada en la cistella
per dártela hont te trobo ben pressosa.

ELL.

Y jo te dono grans mercés per ella
fent com qui no't coneix; mes ni'm demanas
ni'm vols las tornas, pródiga donzella.

ELLA.

Allárgam los clavells, perque tinch ganas
d'unirlos als jascints: pláume retréurer
las primerencas junt á las tardanas.

ELL.

Aixis á los teus peus déixam assegurar
voltat de flors, y t'en daré á faldadas:
lo violat aixam fá bó de véurer.

ELLA.

Are dom lo cordill: las que allunyadas
en lo jardí's miravan flors amigas,
en lo ramell s'alegrarán plegadas.

ELL.

¿Qué hauré d'admirar més, y que menys, digas,
las flors, la inspiració de lo triatje,
ó la trassa dels dits ab que las lligas?

ELLA.

Ab fullas temperém la encesa ratxa
d'ardents colors: que vol també la vida
suau corona entorn de fresch fullatje.

ELL.

¿Cóm tenint eixa toya mitj guarnida
triant, sospesa restas una estona?
¡Prou la vols per algú ben escullida!

ELLA.

Forsa ramells y més d'una corona
veu la florista al jorn, pro ¿per ventura
no es la més bella la que al vespre't dona?

ELL.

Benhaurat lo pintor qu'una pintura
fes d'eixas flors, del camp hont n'hi há tantas,
y á més de llur dèesa la figura.

ELLA.

Mes tú, assegut are aquí á mas plantas,
no't pots dir malhaurat sens ferme agravi,
puig sabs qu'ab un sol bes, tota m'encantas.

ELL.

¡Un altre!... ab lo primé'l besar no acabi,

que d'auras matinals envejosa ona
me l'han robat tot just á flor de llabi.

ELLA.

Com flors á mí la Primavera'm dona
tal jo á l'aymat donch las besadas mías.....
aquí tens lo petó y una corona.

ELL.

Tingués jo'l geni del ditxós Pausias;
de pintar tal corona la gaubansa
fóram lo dols esmers de tots los días.

ELLA.

Contemplant sa hermosa l'ull no's cansa:
entorn, los més hermosos fills de Flora
hi van movent acalorada dansa.

ELL.

M'enfonzara en los cálzers á tot'hora
per uclarhi d'éters que la Natura
va versant al eixir la flor enfora.

ELLA.

Trobariamla en tota sa frescura
inmascible en la tela al vespre encare
parlantnos un llenguatge de més dura.

ELL.

¡Quan impotent y pobre'm sento are!
Jo voldría fixar eixa delicia
que'ls ulls m'abrussa pro á mori's prepara.

ELLA.

¡Ay home malcontent! ¿Per qué ab cobdicia
miras l'antich pintor? ¿No ets tú poeta?
Donchs en ton art fes valdrer ta pericia.

ELL.

Lo jaspi de las flors no l'interpreta
la paraula: ombra son mots y poesía
pera pintarte á tú qu'ets tan perfeta.

ELLA.

Donchs molt bé que'l pintor sab dí á l'aymia
«t'estimo», ab los colors, com jo mateixa
ta dich are:—¡T'estimo, vida mía!—

ELL.

May n'il poëta ho sabrá d'ab aqueixa
celeste expressió, y falagadora
dolsa armonía qu'en la orella'm deixa.

ELLA.

Molt poden l'un y l'altre, pro á tot'hora
lo llenguatge del bes y la mirada
es sols de l'aymador y l'aymadora.

ELL.

Tú ho enclous tot: son vers y pincellada
las flors per tú: en la munió florida
trobas mots y colors á la vegada.

ELLA.

Una obra passatjera es sols texida
cada mati per mans de la donzella,
abans de la vesprada ja marcida.

ELL.

També'ls dons que lo cel nos aparella
son fugitius, pro'ls deus nos obran vía
d'una gracia passada á una novela.

ELLA.

May t'ha mancat per coronar lo dia
una garlanda desde la primera
que va enllassar ton ánima á la mía.

ELL.

Encar la tinch á casa la eteixerera
corona que'm donares cuan graciosa
al voltant del convit feyas carrera.

ELLA.

Ta copa al coroná, un botó de rosa
caygué á dins: tú begueres y esclamares:
—«Donzella, aquesta flor es verinosa.»—

ELL.

«Las flors vessan de mel, pro, si ho reparas,

no més la abella hi sol anar segura
de trobari la dolsor»,—me contestares.—

ELLA.

Timanth, grosser, ab abrassada impura
va dir m:—«Pro'l borinot se sol compláurer
escorcollant dels cálzers la dulsura.»—

ELL.

A son abrás te vas voler sostráurer
ab revolada, y á sos peus, confosos
los rams y lo cistell van aná á cáurer.

ELLA.

Tu li deyas ab crits imperiosos:
—«¡Déixala estar! per gust de mellor mena
es la donzella y los seus rams flayrosos!»—

ELL.

Mes l'insolent ab riallada obscena
reteninte més fort ma fúria arrostra
y t'esqueixa'l vestit daltbaix l'esquena.

ELLA.

Y tú, de follia rabia donant mostra
li vas tirar la copa ressonanta
al cap, y'l ví li regalá pe'l rostre.

ELL.

D'ira y ví fon ceguera, mes no tanta.....
ab un esguart no més que vaig llensarhi
te vegí'l pit que vas cobrí apressante.

ELLA.

¡Quín esbalot llavors, quín desvari!
barrejada ab lo ví la sang corria
horriblement pel cap de ton contrari.

ELL.

Jo sols á la donzella distingía
qu'agenollada, ab l'una má intentava
sostenirs lo vestit que s'escorria.

ELLA.

Contra tú volá un plat; jo tremolava
per si'l cercle volant de metall queya
sobre'l desconegut que'm defensava.

ELL.

Mes jo en tant á tú sola sempre veyá,
qu'ab l'altra má aplegavas ben pressosa
tot lo qu'abans per'llá dessota't queya.

ELLA.

Tú'm vares defensá en la perillosa
confusió, y també quan m'aná á repéndrer
l'anfitrió enutjat per tal conmosa.

ELL.

Al bras'esquerra lo tapís vaig péndrer
moventlo com qui para la embesida
d'un toro, y al devant te'l vaig esténdrer.

ELLA.

Los amichs van posar pau desseguida;
jo eixia silenciosa, las miradas
vers tú fixas girant fins la sortida.

ELL.

Te vas fóndre á mos ulls; després debadas
la casa vaig seguir y la endressera
y'l mercat y las vías més pobladas.

ELLA.

M'escondí overgonyida: la qu'ans era
sens taca y escullida entre las noyas,
¡motejada are ser de tal manera!

ELL.

Prou veyá rams y no mancavan toyas;
mes ¡ay! las tevas gracias me mancavan,
mancavas tú á las ciudanas joyas.

ELLA.

No'm movia de casa: s'esfullavan
las rosas lentament y del tronch queyan,
y'ls clavells se marcían y assecavan.

ELL.

Y per la plassa en tant los fadrins deyan:

—«Héusen aquí de flors, pero ¿qui'ns lleva
La gentil trenadora?.....»—y't retreyan.

ELLA.

Coronas jo trenava á casa meva,
deixantlas assecar: ¿las veus encare?
Prop la llar penjan en memoria teva.

ELL.

Ni l'esbalot fou prou perque oblidara
la primera que'm dares aquell dia;
seca penja també prop mon llit are.

ELLA.

Cap al tart jo plorava y no'm movia
mirant com se marcian: fosquejava.
y després d'un color l'altre's fonia.

ELL.

Arreu voltant inquiet jo preguntava
als presumits en fervos malas obras,
per ta casa, y cap d'ells m'hi adressava.

ELLA.

Cap d'ells la sabé may, es gran de sobras
nostra ciutat, y sas grandors mateixas
cobetjan bé l'amagatall dels pobres.

ELL.

Al Sol, que per tot guayta alsí mas queixas.
—«Móstram, deu poderós,—deya ab desfici,—
la reconada ahont te li apareixes.»

ELLA.

Pero si un deu major no't fou propici,
t'escoltá Penia humil: necessitada
me llensava de nou al meu ofici.

ELL.

¿Y cap divinitat més enlayrada
te va empenye á cercarm? ¿que no'ns havia
ferit d'Amor sageta cambiada?

ELLA.

Plena de gom á gom era aquell dia
la plassa, pro guaytant véuret vaig créurer.

ELL.

Y'l gran apinyament no detenía
als dos enamorats..... nos vam atréurer.

ELLA.

Tot partint la gentada, nos trobárem
y dret al devant meu per fi't vaig véurer.

ELL.

Y jo á tú á mon devant..... ben sols estárem.

ELLA.

Sols..... la gent nos semblá espés bosch llavoras.

ELL.

Son burgit com soroll d'aygua escoltárem.

ELLA.

Sols están los ayments á totas horas
fins entre un poble; pro fent sols parellas
sempre se'ls posa un tercé á las voras.

ELL.

Es l'Amor, que's texeis coronas bellas
per guarnirs are, d'eixas flors fent triá,
acaba de buydar la falda d'ellas.

ELLA.

Adeu flors, qu'ab tos besos, á l'aymia
li torna á surti'l Sol al mitj del dia.

J. MARAGALL.

REVISTA DE TEATRES

La companyia Franceschini está composta d'artistas que, sense ésser notabilitats, s'afanyan pera presentar bons conjunts.

Comensaren ab l'opereta *In cerca di felicitá*, á la que seguí *Un viaggio in Africa*, *Il vice ammiraglio*, *Donna Juanita* y *Fatinitza*, y los plens se succeixen uns á altres ab gran facilitat, gayre bé ab la mateixa facilitat ab que se segueixen los motius alegres y picareschs en las opretas de Suppé.

Respecte á *Donna Juanita*, encara que poso bastants reparos á l'obra, dramática y literariament parlant, dech consignar que l'èxit que ab ella alcanzá la senyora Franceschini ha minvat un poch al traspasar aquesta son paper á las senyoras Morrotto y Penotti, que alternativament lo desempenyan, fent tot lo que poden de sa part pera fer oblidar á la *diva* que la estrená en nostra ciutat. Si ho logran, no ho sé; però sí que hi cullitan molts d'aplausos. S'anuncian altres estrenos, dels quals donaré compte á son temps oportú.

Lo teatre del Tivoli persisteix en donar gran varietat á son repertori. Ab obras ja conegudas n'hi alterna de novas, pera obtenir lo qual s'enten ab los autors de Madrid, que li concedeix las primicias de las obretas que allí fan més farrolla. S'anuncian *El Chaleco blanco*, *Los nuestros*, *La Baraja francesa* y *El Arca de Noé*.

En Novedats s'han celebrat los beneficis del senyor Sánchez Pérez y de la senyora Guerra, ab dos ab gran concurrencia. En lo primer se posá *El primer choque*, y en lo segon *San Sebastián, mártir*.

Després del estreno de *Las tres cruces* y *Del buen callar*, s'ha reproduhit *Vivir en grande*, d'Echeagaray, y s'anuncia lo benefici del actor Rossell.

Lo més important de la quinzena ha sigut l'estreno en lo teatro Gayarre de l'ópera espanyola de Bretón *Gli Amanti de Teruel*.

Tots los artistas que l'han interpretat s'han fet aplaudir unánimament: la Muñoz y la Cescati, y en Bertrán, en Faff y en Carbonell, y demás parts secundarias y coros, han demostrat molts bons desitjos. La orquesta segurissimament portada per en Pérez Cabrero, á qui secundá en los ensaigs, instruhint als coros, lo jove mestre Sadurní.

La Empresa no ha planygut res pera la brillantor de la representació, y ha fet pintar decoracions á lo escenógrafo Chía, figurins á en Labarte y lo vestuari á los senyors Vassallo, Malatesta y C.^a

La gent que ha acudit á las primeras representacions ha sigut moltíssima.

En lo teatre Calvo-Vico ha comensat una companyia lirich-ballable, dirigida per l'Eduart Torres, ben conegut dels intel·ligents en balls escénichs. No ha fet res de nou.

Y finalment, lo Circo Equiestre segueix ab los notables debuts, dels quals han sigut los més aplaudits los germans Goutard, l'Ayrich, los ocarinistas salmantins y los originals Maisanos.—X.

LLIBRES REBUTS

Código civil español, comentado y concordado con el Derecho foral vigente en Cataluña, Aragón y Na-

varra, por *D. León Bonel y Sánchez*.—Lo senyor Bonel, magistrat de la Audiencia de Barcelona, ha publicat lo segon tomo de sa magnífica obra que'ns ocupa. Per la extensió que á ella li dona lo senyor magistrat, qual brillant carrera es ben coneguda, se pot judicar de la importancia que tindrà, una volta estiga acabada. Fixantnos en lo treball qu'es degut á la ploma del senyor Bonel, ó sían los comentaris á las diferentes disposiciones legals compresas en lo llibre II del nou Códich civil, debem fer constar que son concienzuts á més no poguer, y que demostren en son autor un criteri clar, ampli y justicier.

Recomanem, per lo tant, la adquisició d'aquest segon tomo, no solsament als juriconsults, si que també á totas aquellas personas que per son estament ó per sas aficions se dediquin á assumptos juridichs, segurs de que ab ell s'il·lustrarán fins en los punts més dificultosos. Se ven á 9 pessetas y es un abultat volum en 4.º, d'un miler de planas. Donem gracias al senyor Bonel per sa atenció.

Historia de Catalunya, per *Antoni Aulestia y Pijoan*.—Acabem de rebre lo segon volum d'aquesta notable obra catalana, en la que Aulestia, no sols referma una volta més sas condicions de crítich y d'historiador, sino que també acaba pera fer certas y justificadas las esperansas que havíam concebut al rebre'l primer volum de la *Historia*.

En bona veritat, hi faltava en la literatura catalana una historia escrita en nostra llengua, y tant de bó que'ls escriptors de cap de brot com Aulestia imitin sa conducta y no vulgan aparèixer com renegant fins á cert punt del catalá, no escribinthi, fins y tot tractant de cosas de casa nostra.

A més d'axó es digna de elogi la forma compendiada que té'l nou llibre de que'ns ocupem, que li dona una amenitat que no té cap altre historia de Catalunya.

Encara que pensem tractar més extensament del llibre y de son autor, no dexarem la ploma sense recomanar als catalans de cor que l'adquirexin, que l'aprenquin de memoria y'ns agrahirán de segur nostres consells.

Agrahim nosaltres per nostra part la atenció del senyor don Joan Almirall, administrador de la *Historia de Catalunya*, en qual despaig, Princesa, 16, se venen los dos volums á 5 y 6 pessetas respectivament, com també en las principals llibrerias de nostra ciutat.

Jochs Florals de Barcelona de 1890.—Havem rebut, coleccionats en un volum elegantment imprés en *La Renaixensa*, los treballs premiats en los Jochs Florals celebrats darrerament.

A més de la convocatoria, llista de composicions y acta de la festa, conté los discursos del senyor Maciá y Bonaplata, alcalde de Barcelona, del senyor Rubió y Ors, president del Consistori, la Memoria del secretari senyor Farnés, poesias de la senyora Penya y dels senyors Martí y Folguera, Torres y Reyató, Riera y Bertran, Lluís B. Nadal, Novellas de Molins, Pomar y Fuster, Ubach y Vinyeta, Pons y Massaveu, Franquesa y Gomis y Trulló y Planas.

Hi há també una monografia histórica, premiada, del senyor Carreras y Candi. Va al devant dels treballs en vers la magnífica balada del senyor Briz *La cansó de mestre Jan*, y acaba'l volum lo valent discurs de gracias del mantenedor senyor Murguía, lo distingit regionalista de Galicia.

Es un llibre interessant per tots conceptes, que recomanem á nostres abonats.

Lo Padri, idili en un acte y en vers de *J. Riera y Bertran*.—En la llibreria de Puig y en las principals de Barcelona se troba de venda, al preu d'una pesseta, aquesta nova obreta del senyor Riera, que tant gran éxit obtingué en lo teatre Catalá quan s'estrená l'hivern passat. Axó nos estalvia de fer novament son elogi, consignant que la edició es elegantíssima y acredita á l'establiment tipogràfic *La Academia*, de quals prempsas ha exit *Lo Padri*. Mercés al autor per son envió.

CALDAS DE MALAVELLA	VICHY CATALA	183 LITROS PER MINUT
	AYGUAS HIPERTERMALS, ACÍDULAS Y BICARBONATADAS, ALCALINAS	
	Adoptadas per los Hospitals y receptadas per los metjes.	
	De incomparables resultats en las malaltias del Ventrell, dispesias ácidas, pítridas, flatulentas, gastrálgicas ó dolo osas, gástricisime per abusos d'aliments ó begudas; del Fetxe, congestions, cálculs, infarts crónichs; del Ronyó, petits cálculs de la Melsa; de la Próstata; inflamacions crónichs de la Matriz y esterilitat consegüent. Recomanadas en las anémias, per lo ferro que contenen. lo mateix que en los dactros escrofulosos, en las reumátides, etc., etc. No tenen rival en la convalescencia de totas las malaltias en que hi haig perdua d'apetit.	
	Premiadas en diferentes Exposicions y ab Medalla d'Or en la universal de Barcelona, y en la de Nápolis (1882).	
De venta en totas las farmacias, droguerias y depósitos d'ayguas		
Representant general: Doctor D. LLUÍS CLARAMUNT, Platería 70, 2.º, Barcelona		

ACABA DE SORTIR

LO PADRÍ

COMEDIA EN UN ACTE PER

J. RIERA Y BERTRAN

Una pesseta en totas las principals llibrerias

TALLERS DE REPRODUCCIONS ARTÍSTICAS

TELÉFONO N.º 156

LAURIA, 144

J. THOMAS & C^{IA}

BARCELONA

FOTOGRAFAT Y FOTOTIPIA

Reproduccions fotogràfiques de dibuixos de totes classes, cartes geogràfiques, plans, música, estamperia, fondos d' accions, etc., etc.

PROCEDIMENT NOU DE GRABAT QUÍMICH

pera la reproducció directa d' objectes presos del natural, vistas, monuments, quadros, aquarelas, bronzes, medallas, tapicerías y tota classe de catálechs artístichs é industrials

LIBRERÍA D' A. VERDAGUER

Venda de obras catalanas dels principals autors.

Suscripció á tots los periòdichs catalans, (Ilustracions, Revistas, Diaris).

Rambla del Mitj, 5.—Barcelona

ACABA DE SORTIR

NI OBE

NOVELA DE

JOSEPH PIN Y SOLER

Se ven en totas las librerías

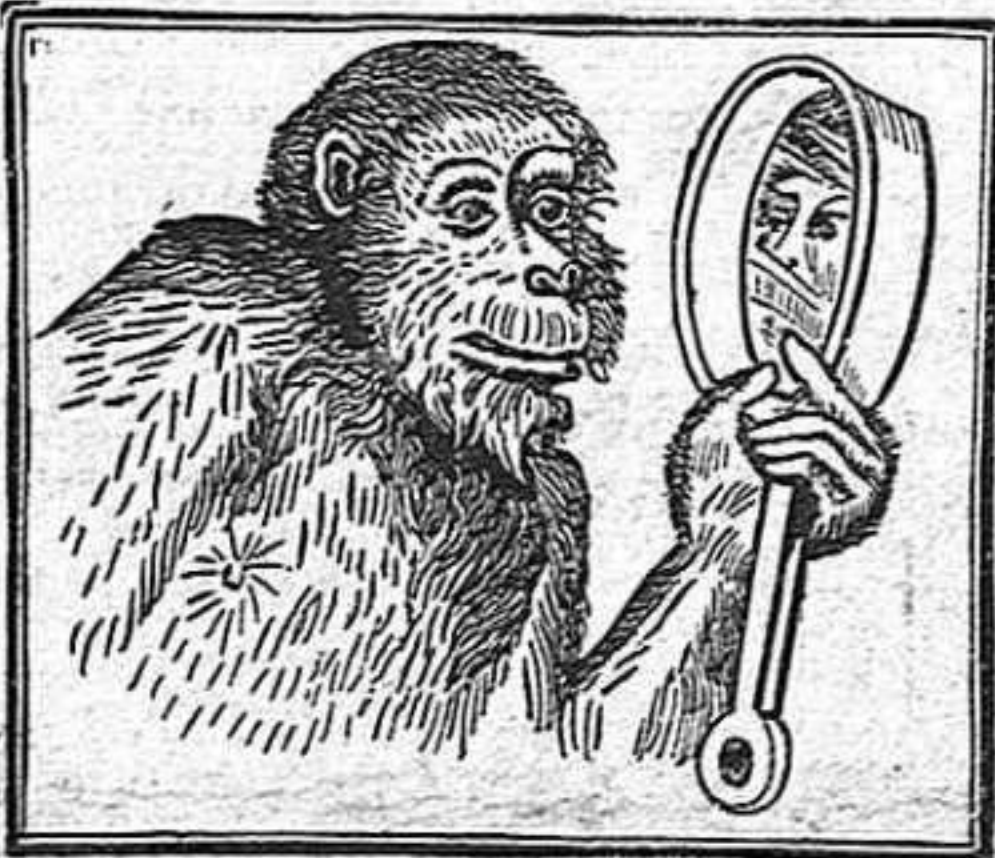
Preu: 4 ptas.

XINXETAS DE DOBLE SERVEY MOLT CURIOSAS, MOLT BONICAS.

30 horas de bona claror ab olis dolents, y 4 dias ab olis purs.

La capsa per 100 serveys: 25 cèntims. En totas las botigas á la menuda y COMISSIIONISTAS. Naveau & C.º, 22, rue Dussoubs, Paris.

LIMPIEZA SIN RIVAL. Lo viejo se vuelve nuevo!!

PASTA BROOKE (MARCA MONO)

Hace el trabajo de un DÍA en una HORA.

Este maravilloso producto es indispensable para limpiar, fregar, frotar y pulir metales, mármol, puertas, ventanas, hules, espejos, suelos, utensilios de cocina, etc., en una palabra, todos los objetos de toda casa, tienda, almacén ó buque.

Limpia las manos grasientas y manchadas, y es el mejor extractor de orin y suciedad.

De venta en todas las droguerías.

Depositaris: Sres. Vicente Ferrer y Compañía, Hijos de J. Vidal y Ribas y José M. Roca

VI DE TAULA

Gullita particular de l' hisenda "INDIANO"

BALLESTÀ

PREMIAT

ab Medalla de Plata, en la Exposició Aragonesa de 1885 y Medalla d'or en la de Barcelona 1888

Preu: 50 cèntims ampolla

BODEGA:

Plassa del Duch de Medinaceli, 6 BARCELONA

En todas las Perfumerias y Peluquerias de Francia y del Extranjero.

La VELOUTINE

Polvero de Arrozo especial

PREPARADO AL BISMUTO.

Por CH. FAY, Perfumista

9, Rue de la Paix, 9, PARIS

TALLERS D'EBANISTERIA

Y DECORAT D' HABITACIONS

JOAN SANCHEZ

Mobles d' art de totes èpocas y estils, y mobles econòmichs de fantasia y capritxo.

Montaner 133 y 135, entre'l de Mallorca y Provensa

BARCELONA

VERDADEROS GRANOS DE SALUD DEL DR FRANCK

Aperitivos, Estomacales, Purgantes, Depurativos

Contra la Falta de Apetito el Estreñimiento, la Jaqueca los Vahidos, Congestiones, etc.

Dosis ordinaria: 1 á 3 granos

Exigir los Verdaderos en CAJAS AZULES con rotulo de 4 colores y el Sello azul de la Unión de los FABRICANTES.

Paris, Farmacia Leroy y principales F^{as}

FERNET-BRANCA

Especialidad de BRANCA HERMANOS, Milán. Grandes recompensas en las Exposiciones Internacionales.

El Fernet-Branca es el licor más higiénico conocido Veinticinco años de éxito en Europa, América, Oriente y Africa; recomendado por los principes de la Medicina, y extendido su uso en los hospitales.

Efectos garantidos por los certificados de las autoridades, de los médicos, etc. Representados por los Sres. Polli y Guglielmi.—Barcelona.

Concessionaris per l' América del Sud: C. T. Hofer & Co.—Génova.

El mejor dentrífico mas agradable y sobre todo, mas Higienico:

Agua de Philippe

empleada con la Odontalina

PASTA DENTARIA, VERDADERO CARMEN DE LA BOCA

PARIS HERMELIN, 24, r. d' Enghien

Falta de Fuerzas

ANEMIA - CLOROSIS

EL HIERRO BRAVAIS

Ensayado por los mejores médicos del mundo, pasa inmediatamente á la economía sin causar desórdenes. Reconstituye y vuelve á dar á la sangre el color y vigor necesarios.

Cuidado con las falsificaciones y numerosas imitaciones.

Exigir la firma H. BRAVAIS, en rojo. DEPÓSITO EN LAS PRINCIPALES FARMACIAS. Por Mayor: 40 y 42, r. St-Lazare, Paris

PIESSE & LUBIN

Fabricantes de Perfumeria de todas cuantas flores exhalian fragancia

AROMAS DULCES

OPOPONAX LOXOTIS FRANGIPANNI PSIDIUM Y MIL OTRAS

Se vende en todas partes por los Perfumistas y Drogueros

2 New Bond Street Londres

SALICILATS DE BISMUT Y CERÍ

Recomanats per la Real Academia de Medicina. DE VIVAS PÉREZ Receptats per los metges d'Espanya y Ultramar. Adoptats en los hospitales y la Marina. PERQUE CURAN INMEDIATAMENTE, COM CAP ALTRE REMEY emplant fins al dia, tota mena de vòmits y diarreas: dels tísichs, dels vells, dels noys, cólera, tifus, disenterias, vòmits de las criaturas y de las embarazadas, catarros y úlceras del estómach, piroxis ab erupes fétits. Cap remey ha alcanstat dels metges y del públich tant favor per sos bons resultats com nostres

SALICILATS DE BISMUT Y CERÍ, que's venen en t. tas las farmacias d'Espanya, Ultramar y América del Sur. Cuyadado ab las falsificacions, perquè'ls altres no daràn lo mateiz resultat. Exigiu la firma y marca de garantia.

PREUS: En tota Espanya, la capsa gran, 3'50 ptas.; petita, 2 ptas. Dipòsit general: Almeria, FARMACIA VIVAS PÉREZ

de de hont se remet en a toias parts, enviand 75 cèntims més per certifiicat. AL FN GROS: Madrid: M. Garcia, Sociedad Ibero-Universal y J. Hernández. — Barcelona: Societat Farmacèutica, Fills de J. Vidal y Ribas y Alomar y Uriach. — Habana: Lobé y C.º, farmacia y droguería de José Sarrá. — Puerto Rico: Fidel Guilhermety. — Mayagüez: Guillermo Mulet. — Manila: D. Pablo Schuster. — Buenos Aires y Montevideo: en totas las principals farmacias.

ASMA Y CATARRO

Curados por los CIGARRILLOS ESPIC, 2 fr. la Caja. Opciones. Tos. Constipados. Re mas. Neuralgias. Venta por Mayor: PARIS, J. ESPIC, rue: Saint-Lazare, 20. Exigir esta firma sobre cada cigarrillo. Depósito en todas las Droguerías y Farmacias de España.

APARATO COMPRESIVO de A. BESLIER

Para la CURA radical de la HERNIA CILIBICAL de los Niños y Adultos Sencillo, cómodo, muy fácil de aplicar, no incomodando y suprimiendo completamente toda clase de vendajes, vendas y cintas. Compónese de rodajas sobrepuestas del Espardrapo de Muerdago de Beslier.

MODELO PI Q ^o No.	(Nº 1) para niños:	7 cent. 1/2.
MODELO GRANDE	(Nº 2) para niños:	9 cent. 1/2.
MODELO SUPERIOR	(Nº 3) para adultos:	12 cent.
MODELO GRANDE SUPERIOR	(Nº 4) para adultos:	15 cent. 1/2.
MODELO GRANDE SUPERIOR	(Nº 5) para adultos:	20 cent.
MODELO GRANDE EXTRA SUPERIOR	(Nº 6) para adultos:	22 cent.

A. BESLIER, 13, Rue de Sévigné, PARIS